

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Špela Mikec

**Predsedniške volitve ZDA 2008:
Vzroki neuspeha Hillary Clinton**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Špela Mikec

Mentor: red.prof. dr. Bogomil Ferfila

**Predsedniške volitve ZDA 2008:
Vzroki neuspeha Hillary Clinton**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

Zahvala

Za pomoč, spodbudo in razumevanje pri pisanju te diplomske naloge se zahvaljujem mentorju, prof. dr. Bogomilu Ferfili, ter komisiji, ki si je vzela čas med poletnimi počitnicami.

Še posebej pa se za vse potrpljenje in izkazano zaupanje zahvaljujem mojim staršem, ki so bolj ali manj potrpežljivo čakali na to diplomsko nalogo vsa ta leta.

PREDSEDNIŠKE VOLITVE ZDA 2008: VZROKI NEUSPEHA HILLARY CLINTON

Mesto predsednika ZDA je ena izmed najpomembnejših političnih funkcij in ena najtežjih služb na svetu. Predsednik je obenem tudi vrhovni poveljnik oboroženih sil ene najmočnejših držav na svetu, kar poveča njegovo pomembnost in ugled v svetu politike. Skozi ameriško zgodovino se še nobena ženska ni počutila dovolj sposobno in poizkusila zasesti to pomembno mesto. Prvo kandidatko smo dočakali v letu 2008 Hillary Clinton, ki je kot prva ženska na tem položaju hotela pisati zgodovino. A pot do predsedniškega mesta še zdaleč ni lahka. Vsakega kandidata za namreč čakajo nastopi v javnosti, politične debate z nasprotniki o temah, ki jih zastopajo in predstavljajo, zbiranje sredstev za financiranje predvolilne kampanije, nabiranje zaveznikov in podpornikov ter prepričevanje volivcev. S to diplomsko nalogo želim podrobneje razložiti kompleksni sistem predsedniškega sistema in sam potek izvolitve ameriškega predsednika ter raziskati in predstaviti, kaj so bili glavni razlogi, da je Hillary Clinton spodletelo postati prva predsednica Amerike.

Ključne besede: Hillary Clinton, volitve, predvolilna kampanija, predsedniške volitve, mediji.

PRESIDENTAL ELECTIONS USA 2008: PRIMARY REASONS FOR HILLARY CLINTON'S FAILURE TO BE ELECTED.

The President of the United States is one of the world's most important political offices, and also one of the hardest jobs in the world. The President is Commander in Chief of the US Armed Forces which makes him a very powerful person on the world stage. Throughout U.S. history no woman had felt qualified much less sought this important position, however in 2008 Hillary Clinton became the first candidate who wanted to write history as the first female President. A daunting task indeed, a candidate for President must have political debates about the program he or she is representing, raise funds to finance a campaign, gather supporters and persuade voters. With this diploma I want to explain the complex system of US presidential elections and its systems and also investigate what were the primary reasons that Hillary Clinton failed to become the first female president of the United States.

Key words: Hillary Clinton, elections, preelection campaign, presidential elections, media.

KAZALO

1	UVOD	7
1.2	METODOLOŠKI OKVIR DELA.....	8
1.2.1	TEMA IN CILJ NALOGE.....	8
1.2.2	HIPOTEZE	8
1.2.3	RAZISKOVALNE METODE	9
2	POLITIČNI SISTEM ZDA.....	10
2.1	PREDSEDNIŠKI SISTEM	10
2.2	DVE STRANKI	13
2.3	KONGRES	14
2.4	SODNA VEJA OBLASTI	15
2.5	VOLILNA ZAKONODAJA	16
3	ELEKTORSKI SISTEM	19
3.1	KDO SO ELEKTORJI IN KAKO JIH IZBEREJO	21
4	VLOGA SPOLA KANDIDATA NA VOLITVAH.....	22
4.1	ŽENSKES V ZGODOVINI AMERIŠKE POLITIKE	23
4.2	ZAKAJ HILLARY CLINTON?	24
4.3	KDO SO VOLIVCI, KI BI PODPRILI KANDIDATKO ZA PREDSEDNIKA?.....	26
5	VOLILNA KAMPANIJA	28
5.1	STRATEŠKO OKOLJE.....	28
6	STRANKARSKI PREDIZBOR PREDSEDNIŠKEGA KANDIDATA	32
7	STRANKARSKA KONVENCIJA	34
8	PREDVOLILNE DEBATE.....	36
9	POLITIČNO OGLAŠEVANJE	38
10	OSREDNJE VOLITVE.....	42
11	VOLITVE 2008.....	43
12	NEUSPEH HILLARY CLINTON.....	45
13	ZAKLJUČEK.....	49
14	LITERATURA.....	50

KAZALO SLIK

Slika 2.1: Shema političnega sistema ZDA.....	10
Slika 2.2: Predsedniški sistem.....	11
Slika 3.1: Razdelitev elektorskih glasov po zveznih državah.	20
Slika 4.1: Odstotek ljudi, ki bi podprli kandidatko za predsednika Amerike.	23
Slika 5.1: Raziskava podpore Hillary Clinton spomladi 2005	30
Slika 8.1: Predvolilna debata Hillary Clinton in Baracka Obame.....	37
Slika 9.1: Znaki s podporo kandidatu pred hišo volivca.	39
Slika 11.1: Rezultati predsedniških volitev 2008.....	44
Slika 12.1: Raziskava javnega mnenja Gallup	45
Slika 12.2: Število superdelegatov na primarnih volitvah 2008 med Obamo in Clintonovo.....	48

1 UVOD

V diplomskem delu sem z empiričnim raziskovanjem razložila zapleten sistem izvolitve enega najmočnejših ljudi na svetu, predsednika Združenih držav Amerike, in se posvetila neuspehu prve kandidatke na volitvah leta 2008.

Nalogo sem začela s teoretsko metodološkim okvirjem in postavila hipoteze. Nato sem bolj podrobno predstavila politični sistem Združenih držav Amerike, predstavila predsedniški politični sistem in obe glavni stranki, ki sta najbolj prisotni v politični areni, ter izvršilno in sodno vejo oblasti. Zatem sem malce podrobneje opisala zakonodajo, ki urejuje izvolitev predsednika ter predstavila elektorski sistem – posredno voljenje predsednika.

V nadaljevanju sem se posvetila ženskam v ameriški politiki ter preverila, kakšno vlogo ima spol kandidata, ki kandidira na volitvah. Nato sem podrobneje razložila pomen volilne kampanije ter njene glavne značilnosti. Dva najpomembnejša vidika sta zbiranje finančnih sredstev – izkazalo se je da so bile volitve 2008 najdražje do sedaj, in vpliv medijev, ki s svojo podporo oz. pomanjkanjem le-te lahko dvignejo kandidata do zmage ali pa ga preprosto uničijo.

Sledi podrobna razlaga predvolitev in volilnih zborovanj ter kritika sedanjega sistema, ki je po mnenju njegovih nasprotnikov premalo demokratičen. Predvolitvam sledijo strankarske konvencije, kjer kandidati nabirajo še zadnje glasove superdelegatov, da si zagotovijo nominacijo stranke za kandidacijo na glavnih volitvah. Pri nabiranju volilnih glasov je pomembno tudi politično oglaševanje in kandidati se poslužujejo različnih načinov, da bi pridobili čimvečje število glasov, obenem pa javno podporo izražajo tudi volivci. Sledijo osrednje volitve ter podrobnejši pregled volitev 2008 in razlogi za neuspeh Hillary Clinton. Pri tem mi je pomagal tudi pogovor s prof. Jimom Lennertzom, ki je raziskoval možnosti Clintonove za uspeh na teh volitvah, ter mi razložil kompleksno ozadje kandidature.

Za konec sem predstavila svoje ugotovitve in potrdila hipotezi, ki sem ju zastavila na začetku naloge.

1.2 METODOLOŠKI OKVIR DELA

1.2.1 TEMA IN CILJ NALOGE

Tema diplomske naloge je preučitev in analiza predsedniškega volitev leta 2008 in sistema, ki je danes v veljavi. Predstavila bom zgodovinske okoliščine za nastanek sistema in nadaljnji razvoj le-tega vse do današnjega dne. Skozi analizo bom poizkusila pokazati prednosti in slabosti takšnega volilnega sistema ter podrobneje predstavila zanimive volitve, ki so postregle s prvo kandidatko za mesto predsednika ter prvim temnopoltim kandidatom za predsednika.

Cilj diplomske naloge je analiza zanimivega in kompleksnega procesa izvolitve predsednika Združenih držav Amerike. Želim bolj podrobno razložiti celoten potek volitev, ki so se odvijale leta 2008 in začele z zbiranjem sredstev in predvolitvami ter politično kampanijo prve kandidatke v zgodovini Amerike Hillary Clinton ter poiskala vzroke za njen poraz na strankarskih predizborih.

1.2.2 HIPOTEZE

Glavna hipoteza, ki jo bom poizkusila v svoji diplomski potrditi ali ovreči je:

Hipoteza št.1:

Amerika je pripravljena na prvo predsednico, vendar to ni Hillary Clinton.

Pojavlja se zaradi razmišljanja, da se je svet v zadnjih dvesto letih korenito spremenil in zato je čas, da najvišjo politično pozicijo Amerike zasede ženska. V nalogi bom poizkusila pokazati razloge za in proti njej, ter predstavila potek strankarskih predizborov.

Da bi lažje preverila to osnovno hipotezo bom postavila še drugo hipotezo.

Hipoteza št. 2:

Mediji imajo prevelik vpliv na potek volitev in na samo izvolitev kandidata.

Ker živimo v dobi medijev, imajo mediji veliko moč pri ustvarjanju kandidatov in javnega mnenja. Prav tako mediji oblikujejo kandidata ali pa ga uničijo. Poizkusila bom dokazati, da imajo mediji preveliko moč pri samih volitvah in da bi morali pri odločevanju ljudi o tem, kdo jih bo vodil, biti nevtralni in nepristranski, ter da so mediji eden od krivcev za poraz Hillary Clinton na volitvah 2008.

1.2.3 RAZISKOVALNE METODE

Za raziskovanje bom analizirala sekundarne in predvsem elektronske vire. Opravila sem tudi pogovor s profesorjem, ki se pri svojem delu srečuje s preučevanimi procesi in pridobila mnenja določenih strokovnjakov, ki se ukvarjajo s procesom izvolitve predsednika ZDA.

Konkretne znanstvene metode (Bučar in ost. 2002, 22-36), ki jih bom uporabila pri svoji raziskavi so:

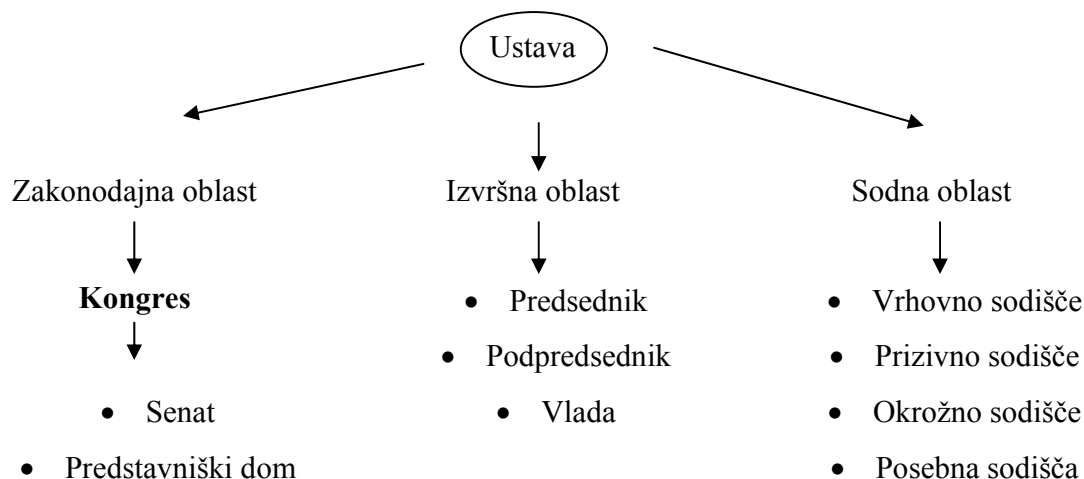
- Zbiranje virov, pri čemer bom zbrala obstoječo literaturo in poiskala spletne strani.
- Analiza in interpretacija virov, pri čemer bom analizirala knjige, članke, ustavo ZDA in ostalo gradivo dostopno preko spleta.
- Zgodovinsko-razvojna analiza, ki raziskuje spremembe v zgodovinskem razvoju in obravnava določene pojave skozi zgodovino.
- Analiza statistik, ki sodi med kvantitativne metode in je uporabljena pri analizi statističnih virov, ki predstavljajo izhodišče za nadaljnjo analizo ali primerjavo.
- Družboslovni intervju s profesorjem Jimom Lennertzom, ki je dober vir neposrednih podatkov in mnenj .
- Opisna metoda je bila uporabljena za opisovanje dejstev in situacij. Je dopolnilo ostalim raziskovalnim metodam.

Poudarek naloge je na poteku volitev predsednika ZDA 2008 in porazu prve kandidatke za predsednika v zgodovini te države. S pomočjo uporabljenih znanstvenih metod bom poizkusila potrditi ali zavreči postavljeni hipotezi ter razložiti razloge, ki so pripeljali do poraza.

2 POLITIČNI SISTEM ZDA

Države so organizirane po načelu deljene oblasti. Ideja se je razvila v 17. in 18. stoletju v Angliji in Franciji, da bi preprečili zlorabo moči. Ločuje oblast na zakonodajno, izvršilno in sodno. Druga od druge naj bi bile neodvisne, vendar pa morajo med seboj sodelovati in se nadzorovati (Ferfila 2000, 59). S tem naj bi bile preprečene zlorabe oblasti in omogočena politična demokracija ter svoboda posameznika. Na podlagi tega načela so se razvili in oblikovali različni politični sistemi, najpogostejša sta parlamentarni in predsedniški sistem.

Slika 2.1: Shema političnega sistema ZDA

2.1 PREDSEDNIŠKI SISTEM

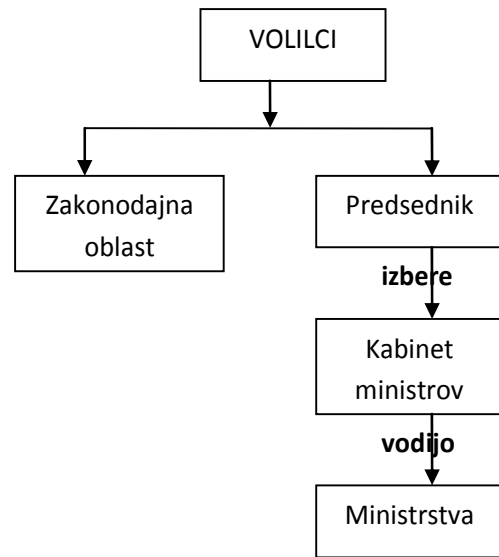
Predsedniški sistem je oblika vladavine, kjer predsednik vlada z oblastjo, ki jo je pridobil z neposrednimi volitvami, zakonodajna oblast pa je ločena in neodvisna. Oboje je izvoljeno za določen mandat in tako se medsebojno ne moreta odstaviti. S tem jima je zagotovljena določena mera avtonomije. Ločeno je tudi vladno osebje, ki lahko dela le v eni veji oblasti na enkrat. Ločitev se vidi tudi pri volitvah. Zakonodajalci se zanašajo na podporo volivcev v domačem okolju in domači državi, medtem ko je predsednik izvoljen na nacionalni ravni.

Slika 2.2: Predsedniški sistem

Definicija predsedniške vladavine

(Hague, Harrop 2004, 269):

- Predsednik, izvoljen po volji ljudstva, vodi vlado in imenuje ljudi v njej.
- Časovno določeni mandati za predsednika in parlament, ki drug drugega ne moreta odstaviti oz. razpustiti.
- Ločeno delovanje uslužbencev zakonodajne in izvršilne veje oblasti.

Ko so pisali ustavo Združenih držav Amerike, so se hoteli izogniti vsemu, kar je bilo podobno monarhiji. Po drugi strani pa so se strinjali, da je bil potreben človek, ki bi odločal, deloval, bil diskreten in hitro opravljal sprejete odločitve. Tako so se odločili za predsednika in njegov urad, in za republiko, v kateri bi Kongres, ki je sestavljen iz Senata in Predstavniškega doma, igral vodilno vlogo.

Obenem so izbrali tudi volilni sistem. Predsednik je izbran preko elektorskega zbora, ki je imenovan z državno zakonodajo. Tako je predsednik izbran na podlagi splošnih volitev, ki se izvrši preko elektorskega zbora vsake 4 leta, do danes pa so predsednika volili 56-krat. Leta 1951 so dodali amandma, ki omejuje vladavino enega predsednika na dva mandata. Poleg predsednika istočasno izbirajo tudi njegovega namestnika – podpredsednika, čigar vloga je postranska. Služi le kot oseba, ki v primeru smrti ali odstopa nadomesti predsednika. Kandidirata oba skupaj in sta skupaj izvoljena, v drugem členu ustave pa so zapisani pogoji, ki jih morata izpolnjevati oba kandidata. To so:

- Biti morata rojena v Združenih državah Amerike in imeti državljanstvo.
- Biti morata starejša od 35 let.
- V Združenih državah Amerike pa mora kandidat za predsednika ali podpredsednika bivati vsaj 14 let.

Predsednika lahko odstavi le kongres s t. i. 'Impeachmentom' oz nekakšno nezaupnico. To se zgodi v primeru, če mu dokažejo krivdo izdaje, podkupovanja ali katere druge hude kršitve. Če ga kongres spozna za krivega, predsedniku sodijo še senatorji, in če ga z dvotretjinsko večino spoznajo za krivega, ga odstranijo s položaja predsednika. Do sedaj sta se v zgodovini ZDA zgodili dve taki sojenji: prvega si je 'zaslužil' Andrew Johnson leta 1868, drugega pa s svojo afero in laganjem Bill Clinton leta 1998.

Prav tako kot Kongres ne more odstaviti predsednika, tudi predsednik ne more razpustiti Kongresa in razpisati novih volitev. Izvoljena sta namreč na ločenih volitvah in imata ločene mandate. Tako je predsednik voljen vsake 4 leta in za največ 2 zaporedna mandata. Senat je voljen za 6 let – vsake dve leti se zamenja tretjina senatorjev, medtem ko vsake dve leti zamenjajo člani Predstavniškega doma.

Omejitve ameriškega predsednika:

- Predsednik je vrhovni poveljnik vojske, pravica, da razglasi vojno, pa je v rokah Kongresa.
- Predsednik lahko določa delovanje vlade in podpisuje pogodbe, vendar le s soglasjem Senata.
- Predsednik lahko daje priporočila Kongresu, kaj je po njegovem mnenju nujno in potrebno, vendar nima garancije, da bodo njegovi predlogi sprejeti.
- Predsednik ima pravico veta pri zakonu, vendar lahko Kongres kasneje razveljavi njegovo nasprotovanje.
- Proračun je v rokah kongresa, ne predsednika.

Tako lahko vidimo, da si predsednik in Kongres delita oblast. Želita vplivati drug na drugega in noben ne more diktirati drugemu. Tak sistem je dober, zapleten in uravnotežen (C. Jones 1994, 44).

Prav tako sistem deljenega nadzora predsedniške moči ponuja predsedniku dve možnosti, 'Going Washington' in 'Going public' (Rose 2000, 374). Pri prvem predsednik prepričuje člane Kongresa da si tako zagotovi podporo za svoje zakonodajne predloge. Druga pot pa je, da predsednik uporabi množične medije da prepriča ljudstvo in s tem indirektno vpliva na Kongres.

2.2 DVE STRANKI

Demokrati

Njene korenine segajo nazaj vse do leta 1790, ko je nastal caucus znotraj kongresa. Njen ustanovitelj je bil Thomas Jefferson, da bi se lažje boril za ustavo (Bill of Rights) proti elitistični Federalistični stranki. Leta 1792 so jo preimenovali v Demokrasko-republikansko stranko in leta 1800 je bil Jefferson izvoljen kot prvi demokraski predsednik Združenih držav Amerike.

Leta 1824 je stranka razpadla. Delu, ki je podpiral tedanjega predsednika Johna Quincyja Adamsa in je bil bolj nacionalistično usmerjen, se je pridružila večina Federalistov in oblikovali so republikansko stranko, ki se je kasneje preimenovala v Whig stranko. Na drugi strani pa so se znašli bolj desno orientirani na čelu z Andrewom Jacksonom, ki so se proglasili za demokrate. Stranka se je prvič sestala na konvenciji leta 1832. To je bil začetek moderne demokraskе stranke, ki je danes ena najstarejših političnih organizacij na svetu.

Za volitve leta 2008 se je prvič v zgodovini pojavila kandidatka za predsednika, demokraska senatorka New Yorka, Hilary Clinton, žena nekdanjega predsednika Billa Clintona, ki je predsedoval med leti 1993 in 2001.

Republikanci

Stranka je bila ustanovljena na prvi konvenciji leta 1854. Veliko začetnih idej je bilo zasnovanih že v njeni predhodnici Whig stranki. V novi republikanski stranki so bili združeni predvsem ljudje, ki so zagovarjali ukinitve suženjstva in modernizacijo Združenih držav.

Prvi republikanski predsednik, ki je bil izvoljen, je bil Abraham Lincoln leta 1860. Od takrat je bilo iz vrst republikancev še 18 od preostalih 27 predsednikov. Že od začetka ji je glavna in edina resna nasprotnica demokraska stranka.

Tudi republikanci so sledili zgledu demokratov in v volilno tekmo leta 2008 vključili žensko. Senatorka Aljaske, Sarah Palin, je kandidirala za mesto podpredsednice, skupaj s kandidatom za predsednika Johnom McCainom.

2.3 KONGRES

Prva veja oblasti je dvodomna, sestavljata pa jo senat in predstavniški dom. Vsi njegovi člani so izvoljeni na neposrednih splošnih volitvah. Predstavniški dom (The House of Representatives) ima 435 članov, vsak predstavlja kongresno okrožje. Njihov mandat traja 2 leti, člani morajo biti stari najmanj 25 let in sedem let državljani Združenih držav Amerike. Sedeži predstavniškega doma so razdeljeni med zveznimi državami glede na število prebivalstva in se spreminjajo vsakih deset let, ko Statistični urad objavi podatke o poseljenosti. Vsak sedež v predstavniškem domu predstavlja posamezno volilno okrožje in predstavljajo želje in pričakovanja volivcev.

Vsaka država pa ima tudi dva senatorja, ne glede na število prebivalstva. Senat tako sestavlja 100 senatorjev 6 letne mandate; vsake dve leti se zamenja tretjina senatorjev. Kandidat mora šteti najmanj 30 let in biti državljan vsaj devet let.

Kongres predstavlja izvršno vejo oblasti na federalni ravni Združenih držav Amerike. Njegova moč je omejena z ustavo, vse ostalo je v rokah zveznih držav in ljudi. Med naloge kongresa spadajo:

- meddržavna in mednarodna trgovina,
- davki,
- organizacija federalnih sodišč,
- vzdrževanje vojske,
- vojne napovedi.

Senat in predstavniški dom sta si enaka, nekatere pravice pa imata ločene. Tako ima senat posvetovalno vlogo pri predsednikovem imenovanju najvišjih javnih uslužbencev in vrhovnih sodnikov ter pri ratificiranju sprejetih pogodb. Predstavniški dom pa skrbi za proračun ter edini lahko začne postopek 'Impeachmenta' oz. odpoklica predsednika.

Kongres se sestaja v Capitolu, v Washington D.C., kjer imata prostore tako senat kot predstavniški dom.

2.4 SODNA VEJA OBLASTI

Sodno oblast v ZDA predstavlja vrhovno sodišče, ki ga vodi 9 vrhovnih sodnikov. Njihova naloga je preverjanje skladnosti zakonov z ustavo, ki predstavlja vrhovni zakon. Vrhovno sodišče je sodišče najvišje stopnje, medtem ko imajo zaradi federalistične ureditve, posamezne zvezne države svoje sodne sisteme.

Na zvezni ravni se sodni sistem deli na tri stopnje, sodnike imenuje predsednik, potrdi pa jih senat:

- vrhovno sodišče, ki odloča v primeru pritožb na odločbe okrožnih in prizivnih sodišč v primerih, ki zadevajo ustavo.
- 13 prizivnih sodišč, ki skrbijo za pravilnost izpeljave postopka in upoštevanje zakonov
- 94 okrožnih sodišč, ki so pristojna za sojenja v primeru kršitve zveznih zakonov ali v primeru pravnih med prebivalci različnih zveznih držav, vključno s civilnimi in kriminalnimi zadevami.
- različna posebna sodišča, kot je računsko sodišče, davčno ali patentno sodišče.

V nekaterih primerih sodišču pomaga tudi porota, sodelovanje v njej je pomembna civilna dolžnost prebivalcev.

- Porote pri sodnem procesu, sestavlja jih šest do dvanajst članov, razsodijo na podlagi dokazov in argumentov v kriminalnih ali civilnih procesih.
- Veliko poroto sestavlja 23 posameznikov - vladni odvetniki, pravosodni novinarji, priče in odločajo o tem, ali obstaja razlog za kriminalno obtožbo na podlagi predstavljenih zakonov.

Zvezna sodišča zaradi velikega števila sodnih postopkov, obravnavajo le okoli en odstotek vseh primerov, vse ostalo opravi lokalno sodstvo. Lokalna sodišča sodijo po lokalnih zakonih, kar je včasih v nasprotju z zvezno sodno oblastjo. Sodniki so imenovani s strani guvernerja ali pa z voltivami. Lokalna sodišča se delijo na tri stopnje:

- državno vrhovno sodišče,
- prizivno sodišče,
- preiskovalno sodišče.

2.5 VOLILNA ZAKONODAJA

Osnovna določila za izvolitev predsednika ZDA so zapisana v drugem členu Ustave in amandmajih, ki dopolnjujejo zakonodajo na tem področju.

- **Ustava Združenih držav Amerike; 1776**

2. člen, prvi odstavek - določa med drugim proces izvolitve predsednika in podpredsednika, dolžino mandata ter pravila za njuno izvolitev.

Po teh pravilih so bili izvoljeni George Washington, John Adams in Thomas Jefferson. Zaradi težav z volitvami 1801, kjer sta oba kandidata za predsednika, Thomas Jefferson in Aaron Burr, zbrala enako število elektorskih glasov (73), čeprav sta oba zastopala isto stranko, je o zmagi odločil predstavniški dom, v katerem je imel večjo podporo Jefferson. Zaradi zapleta z enakim številom glasov so leta 1804 sprejeli 12 amandma k ustavi, ki je spremenil glasovanje.

- **12. amandma k ustavi; 1804**

Nadomestil je drugi člen ustave, saj so na novo določil pravila volitev.

Po novih pravilih je še drugi mandat dobil Thomas Jefferson, za njim pa so bili predsedniki še James Madison, James Monroe, John Quincy Adams .

Na teh volitvah nobeden od štirih kandidatov za predsednika ni dobil potrebne večine glasov, zato so volitve odločili glasovi v predstavniskem domu, Andrew Jackson, Martin Van Buren, William Harrison, John Tyler, James Polk (premagal protikandidata zaradi sistema elektorskih glasov, čeprav je imel nasprotnik več glasov ljudstva), Zachary Taylor, Millard Fillmore, Franklin Pierce, James Buchanan, Abraham Lincoln (zmagal zaradi elektorskega sistema, čeprav je prejel le 39% vseh glasov) in Andrew Johnson, ki je nasledil v atentatu ubitega Lincolna.

- **14. amandma k ustavi; 1868**

V tretjem odstavku je zapisano določilo, da za predsednika ne sme kandidirati vladni uslužbenec, ki je deloval v nasprotju z ustavo, kateri je zaprisegel.

Izvoljen je bil Ulysses Grant, ki je drugi mandat dobil, ker je med preštevanjem elektorskih glasov 1872 umrl njegov protikandidat.

- **15. amandma k ustavi; 1870**

Zagotavlja pravico do glasovanja vsem, ne glede na raso, barvo kože ali suženjstvo.

Izvoljeni so bili Rutherford Hayes, James Garfield (šest mesecev po izvolitvi so ga ustrelili), nasledil ga je Chester Arthur, Grover Cleveland, Benjamin Harrison, ponovno Grover Cleveland, ki je edini predsednik, ki je bil izvoljen dvakrat, vendar ne zaporedoma, William McKinley, Theodore Roosevelt, William Taft in Woodrow Wilson.

- **19. amandma k ustavi; 1920**

Zagotavlja pravico do glasovanja, ne glede na spol. S tem amandmajem so ženske dobile pravico do glasovanja.

Izvoljeni so bili Warren Harding, Calvin Coolidge in Herbert Hoover.

- **20. amandma k ustavi; 1933**

Z njim so na novo določili začetek vsakega predsedniškega mandata ter postopek, ki stopi v veljavo ob morebitni smrti predsednika.

Izvoljen je bil Franklin Roosevelt, edini predsednik, ki je služil štiri mandate. Odigal je pomembno vlogo med veliko gospodarsko krizo in 2. svetovno vojno. Umrl je kmalu po začetku četrtega mandata, nasledil pa ga je podpredsednik Harry Truman, ki je bil zatem izvoljen še za en mandat.

- **22. amandmak ustavi; 1951**

Postavil je omejitev pri predsedniškem mandatu na dva zaporedna mandata.

Na mesto predsednika je bil izvoljen Dwight Eisenhower, čigar predsedovanje je zaznamovala vojna v Koreji, vesoljska dirka ter hladna vojna.

- **23. amandmak ustavi; 1961**

Zagotavlja District of Columbia tri elektorske glasove.

Izvoljen je bil John F. Kennedy, dve leti kasneje pa so ga ubili v atentatu.

- **24. amandma k ustavi; 1964**

Zagotavlja pravico do glasovanja tudi tistim, ki ne morejo plačati davka.

Izvoljen je bil Lyndon Johnson, ki je najprej nasledil ubitega Kennedyja, nato pa dobil še svoj mandat.

- **25. amandma k ustavi; 1967**

Določa pravila, če predsednik ne more več opravljati svojih dolžnosti, in določa naloge predsednikovih naslednikov.

Izvoljen je bil Richard Nixon, ki je med drugim mandat zaradi zaradi zelo verjetnega impeachmenta (nezaupnice) predčasno odstopil. Nasledil ga je Gerald Ford, ki se je opravičil za vse državne zločine, ki jih je zagrešil Nixon, medtem ko je predsednikoval.

- **26. amandma k ustavi; 1971**

Spreminja najnižjo starostno mejo za glasovanje, ki je tako z 21 let padla na 18 let.

Izvoljeni so bili Jimmy Carter, Ronald Regan, George H. W. Bush, Bill Clinton (moral se je zagovarjati (impeachment) zaradi oviranja pravnega postopka), George W. Bush in Barack Obama, kot prvi temnopolti predsednik, ki je v tekmi za nominacijo Demokratske stranke porazil prvo kandidatko za predsednico, Hillary Clinton.

3 ELEKTORSKI SISTEM

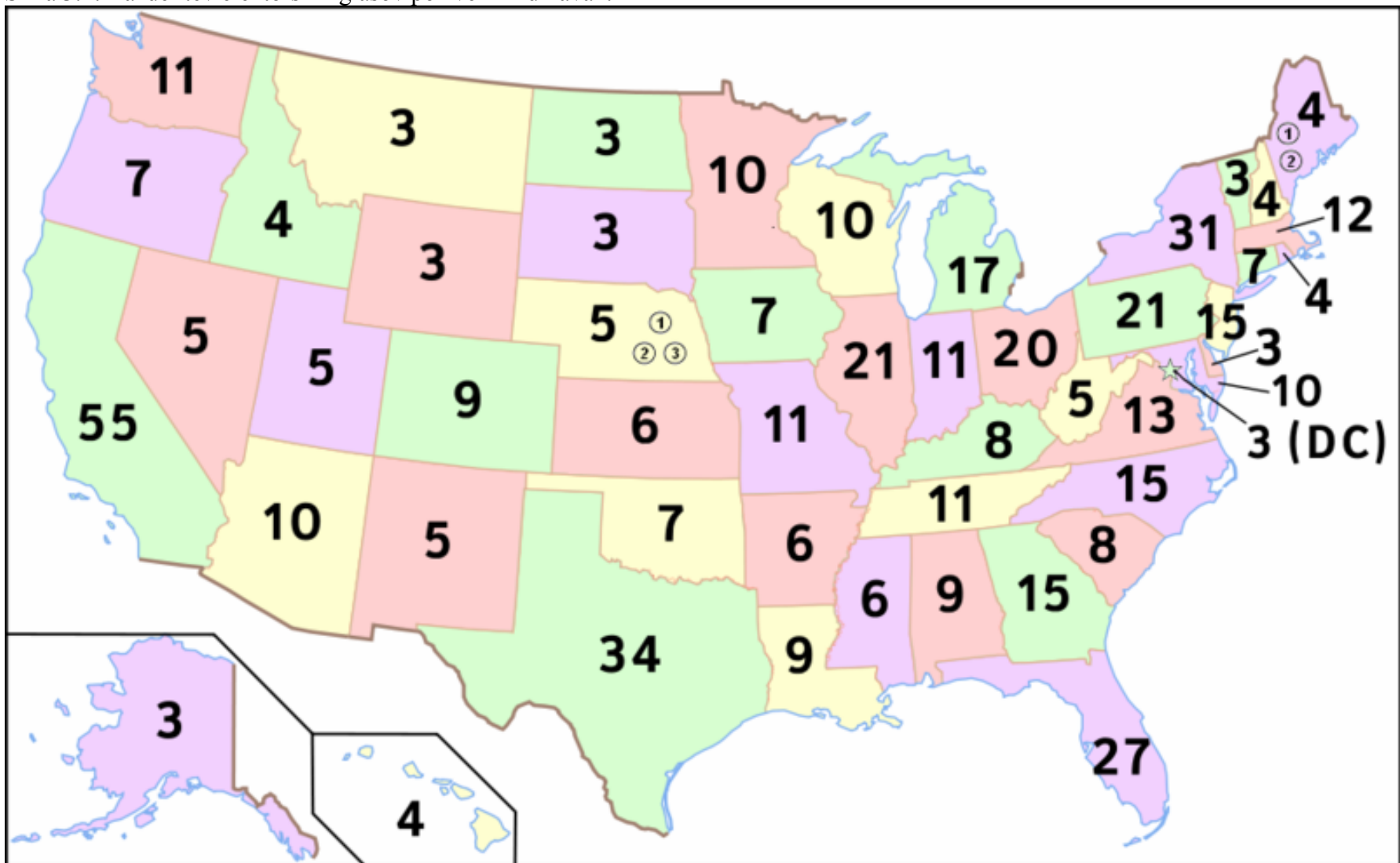
V Združenih državah Amerike je že približno dve stoletji za izvolitev predsednika v uporabi elektorski volilni sistem (Electoral College), nekakšna mešanica izbire predsednika v kongresu in izbire po volji ljudstva. Skupno število elektorskih glasov je enako številu predstavnikov v kongresu – 435 predstavnikov ter 100 senatorjev, zraven pa še trije elektorji, ki predstavljajo Washington D.C. – skupaj torej 538 elektorjev. Volitve torej potekajo posredno.

V 48. zveznih državah elektorski glasovi določene države pripadejo tisti stranki, ki je osvojila večino, po sistemu 'zmagovalec pobere vse'. V dveh manjših državah (Main, Nebraska) pa se elektorski glasovi delijo po nekakšnem proporcionalnem sistemu – tisti, ki dobi največ glasov, dobi dva elektorska glasova, zmagovalec v posameznih kongresnih okrožjih pa po enega. A ker imata državi le štiri oz. pet elektorskih glasov, ponavadi vsi pripadejo enemu kandidatu. Elektorske glasove razdelijo po državah glede na število prebivalcev, pri tem pa upoštevajo tudi ekonomsko moč države glede na ameriško gospodarstvo. Zvezna država ima tako lahko najmanj 3 elektorske glasove (Montana, Alabama, Aljaska) in največ 55 (Kalifornija). Med večje in pomembnejše zvezne države po številu elektorskih glasov sodijo še Texas (34), Florida (27) in New York (31).

Vseh elektorskih glasov skupaj je 538, za zmago pa predsedniški kandidat potrebuje absolutno večino, torej 271 glasov. Elektorji lahko sicer glasujejo po svoji volji, vendar v praksi se zavežejo, da bodo svoje glasove oddali za kandidata, kateremu je ljudstvo namenilo največje število glasov. Elektorsko glasovanje je v preteklosti že bilo predmet ostrih kritik, vendar še noben predlog za spremembo - neposredno glasovanje in izbiranje predsednika, ki bi dobil največje število glasov, ni bil sprejet v Kongresu.

Sistem elektorskega kolidža dopušča možnost, da nek kandidat dobi večino elektorskih glasov, ne pa večine glasov volivcev, kar se je do sedaj primerilo že štirikrat (Briški 2009, 33).

Slika 3.1: Razdelitev elektorskih glasov po zveznih državah.

Vir: Wikipedija (2010).

3.1 KDO SO ELEKTORJI IN KAKO JIH IZBEREJO

Kandidate za elektorje nominirajo stranke, ki so zastopane v posamezni zvezni državi nekaj mesecev pred volitvami. Ustava zagotavlja vsaki zvezni državi proste roke pri nominacijah elektorjev, tako ponekod elektorje izbirajo na primarnih izborih, v drugih državah pa na strankarskih konvencijah. V Pennsylvaniji pa kandidate predlaga vodstvo kampanije vsakega posameznega predsedniškega kandidata.

Kandidat za elektorja ne sme biti v vladni službi, prav tako pa ne ustrezajo kandidati, ki so v preteklosti delovali v nasprotju z ustavo.

Elektorje izberejo dan po volitvah glede na število glasov, ki jih je posamezen kandidat za elektorja prejel. V nekaterih zveznih državah, kjer lahko volilec vpiše ime predsedniškega kandidata za katerega glasuje, mora zraven dopisati tudi ime kandidata za elektorja, za katerega glasuje.

Izbrani elektorji se zberejo v glavnem mestu vsake zvezne države v ponedeljek po drugi sredi v mesecu decembru, kjer oddajo svoje glasove na glasovnicah za predsednika in podpredsednika. Po glasovanju zaključijo certifikat o glasovanju, v katerem je zapisano število elektroskih glasov, ki so jih prejeli kandidati.

Elektor, ki ne glasuje za kandidata ali noče glasovati, ki je prejel največ glasov v domači državi, je lahko v 24 zveznih državah tudi kaznovan. Ker so elektorji izbrani imed stranke zmagovalnega kandidata, je pripadnost in lojalnost stranki visoka. V zgodovini so bili posamezni primeri, ko elektorji niso glasovali za svojega kandidata, ali pa niso hoteli glasovati, ki pa niso prinesli sprememb pri zmagovalcu volitev.

4 VLOGA SPOLA KANDIDATA NA VOLITVAH

Spol kandidata ima pomembno vlogo na volitvah (Dolan 2004, 5). Vendar ima spol tako fizično, kot tudi sociološko vlogo. In volivci gledajo na kandidate iz obeh stališč – na kandidatko najprej kot na žensko, medtem ko njihovo razmišljanje o njej bolj temelji na sociološki vlogi spola. V sodobni družbi se namreč obnašanje, vloge in družbene aktivnosti delijo na bolj moške (ali možate) ter na ženske. Tako oba spola posedujeta tako moške kot ženske karakteristike, ki definirajo posameznika kot kandidata.

Vloga stereotipov na volitvah

Stereotipi, ki zadevajo spol predvidevajo, kaj se pričakuje od žensk in kaj od moških. Ljudje si skozi življenje in izkušnje izoblikujejo mnenje o tem, kako ženske razmišljajo in se obnašajo, iz vidika žensk in iz vidika različnosti od moških (Dolan 2004, 8). Te stereotipi, ki se dotikajo družinskega življenja, službe in družabnega življenja, se pogosto prenesejo tudi v politično življenje. Zato ni redko, da volivci gledajo na kandidatke oz. ženske, ki so izvoljene na položaj, s perspektive spola in da so tam zaradi tega, ker so ženske. S tem znižujejo pomen njihovega dela, saj je stereotipno prepričanje da so do svojega položaja prišle zaradi spola (in posledično spolnosti).

Zakaj ljudje volijo za ženske kandidatke?

Večina študij, ki preučuje, zakaj se ljudje odločajo za glasovanje za kandidatko zagovarja idejo, da je spol kandidata pomemben in da se volivci odločajo za žensko zato, da ne volijo za kandidata, katerega ne zaznamuje njegov spol. Volivci se odločajo tudi glede na pripadnost stranki, saj ponavadi iščejo določen tip kandidata s točno določenimi karakteristikami (spol, rasa, starost), ki zastopajo njihove interese (Dolan 2004, 12). Glavno vprašanje pri tem je, ali glasovanje za žensko kandidatko pomaga doseči njihove lastne interese.

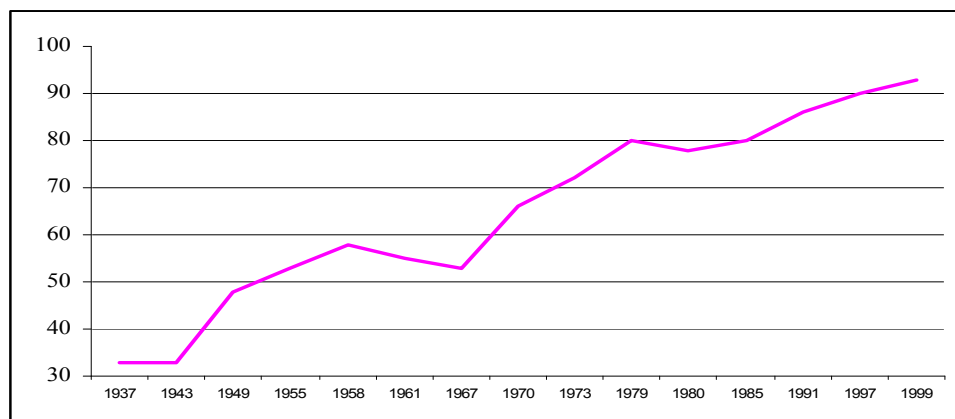
Nekaj novodobnih študij je pokazalo, da bodo za ženske v večji meri glasovale ženske kot moški. Predvsem zato, da bodo, ko bodo izvoljene, več pozornosti namenile ženskim vprašanjem, ki jih moški večinoma spregledajo.

4.1 ŽENSKE V ZGODOVINI AMERIŠKE POLITIKE

Politika je večinoma moški svet in ženske so začele aktivneje posegati po različnih položajih šele v dvajsetem stoletju. Tako prepričanje seveda izhaja iz kulturne delitve vlog, ki so določene za oba spola. Moški so tako označeni kot razumni in racionalni ter intelektualno razgledani in so tako najboljši kandidati za poslovne, politične in ekonomske položaje. Po drugi strani so ženske označene kot čustvene, intuitivne in se najbolje znajdejo v domačem okolju z družino. Dolgo je veljalo prepričanje, da ženske v politiki niso potrebne, njihove interese pa so zastopali njihovi očetje, možje in bratje.

Ženske so volilno pravico v Ameriki dobile leta 1920, pa še takrat je bila pogojena z družbenim statusom in kulturnim prepričanjem. Od leta 1940 pa lahko v vseh zveznih državah kandidirajo za politične položaje. Vendar so bile nekatere ženske aktivne v politiki že veliko prej, njihova vloga pa je bila omejena s pripravljanjem volilnih plakatov in organiziranjem piknikov. Vloga žensk v ameriški politiki se je razširila med državljansko vojno. Takrat so ženske prevzele bolj javno vlogo, saj so začele izražati svoje poglede na javnih shodih in objavljati prispevke v časopisih. Po dodelitvi volilne pravice so se ženske začele bolj množično pojavljati in uveljavljati v političnih krogih, od sedemdesetih let dalje pa so ženske vedno bolj pogoste kandidatke v vseh političnih sferah, tudi kot predstavnice v Kongresu. Spremenilo se je tudi javno mnenje o ženskah v politiki, saj je še leta 1975 le 33% ljudi razmišljalo, da bi ženske na najvišjih položajih v državi pripomogle k boljšemu vodenju države; ta številka pa se je do leta 2000 povečala na 57% (Dolan 2004, 47). Vse več žensk v politiki pa povečuje zaupanje v ženske in s tem tudi možnost za prvo žensko predsednico.

Slika 4.1: Odstotek ljudi, ki bi podprli kandidatko za predsednika Amerike.

Vir: Dolan (2004).

Spremembe podpore ženski kot kandidatki za predsednika prikazuje zgornja krivulja. Po drugi svetovni vojni je podpora ženskam v politiki narašča, prav zaradi njihove vloge med vojno, ko so se ženske zaradi odsotnosti moških, aktivneje vključevale v javno življenje ter prevzemale vloge. Po vojni se je znova povečala vloga družine ter vloga ženske kot matere. Na začetku sedemdesetih podpora strmo zraste, kar je posledica ženskega gibanja ter vedno večjega izobraževanja žensk. Žensko kandidatko za predsednico bi na koncu devetdesetih let podprlo že preko devetdeset odstotkov vprašanih.

4.2 ZAKAJ HILLARY CLINTON?

Volivci, ki so podpirali Clintonovo, so bili predvsem prepričani v njene sposobnosti glede zdravstvenega varstva ter mednarodne politike, malce več skeptičnosti pa se je pojavilo glede njene zmožnosti reševanja mednarodne gospodarske krize ter položaja vrhovnega poveljnika ameriške vojske, čeprav ji večina priznava dobre voditeljske sposobnosti. Obenem volivci niso preveč pozornosti posvečali dejstvu, da je poročena z nekdanjim predsednikom Billom Clintonom.

Clintonova se je na volitve 2008 začela pripravljati takoj po zaključku volitev 2004. Njeni svetovalci in strokovnjaki s področja raziskovanja politik in javnega mnenja, so začeli preizkušati politično areno. Med njimi je bil tudi gostujoči profesor na Fakulteti za družbene vede, prof. dr. Jim Lennertz, ki je raziskoval, kakšno politiko mora Hillary predstavljati, da bi dobila kar največ podpore.

Hillary je tako začela postopoma spreminjati politiko in se pomikati z leve proti sredini ter tako povečevati krog volivcev. Tako je predvsem pri desničarskih vprašanjih, kot je imigracijska politika ter podpora vojski, svoja prepričanja predstavila kot zmerna in ne levo usmerjena. Njen namen je bil, da bi jo v nekaj letih volivci sprejeti kot politika, ki zastopa sredino in s tem tudi največje število volivcev.

Njena največja težava se je hitro pokazala znotraj njene stranke, saj je bil odstotek volivcev, ki so jo podpirali, skoraj enak odstotku volivcev, ki so bili proti njej, niso pa niti verjeli njeni levosredinsko usmerjeni politiki, saj se je kot senatorka večkrat izkazala za izrazito levo usmerjeno.

Kdo je Hillary Clinton?

Prva kandidatka za predsednico ZDA

- ♦ Rodila se je 1947 v Illinoisu.
- ♦ Diplomirala na pravni fakulteti Yale. Že med študijem se je v različnih političnih kampanijah vključevala v politično življenje, leta 1968 se je udeležila republikanske konvencije v Miamiu. Med študijem je spoznala Billa Clintona.
- ♦ Leta 1974 je kot svetovalka sodelovala pri impeachmentu proti Richardu Nixonu v aferi Watergate - takrat se je njena politična kariera začela vzpenjati in nekateri so v njej že videli bodočo senatorko ali celo predsednico.
- ♦ Ko v Washingtonu D.C. ni uspešno opravila zaključnega izpita na podiplomskem študiju, se je preselila k Billu v Arkansas in se poročila.
- ♦ Bill je bil poražen na volitvah za kongres, a nato izvoljen za državnega tožilca, medtem ko je Hillary nadaljevala kot pravnica. Veliko je delala za pravice otrok in bila soustanoviteljica zveze za zaščito otrokovih pravic v Arkansasu.
- ♦ Leta 1978 je bil Bill Clinton izvoljen za guvernerja, s čimer je Hillary postala prva dama Arkansasa. Aktivno se je vključevala v politiko, še posebej je podpirala večje vključevanje žensk. Bila je predsednica zveze za podporo ženskam na pomembnih položajih ter vodila fundacijo New World. Večkrat je bila imenovana med 100 najpomembnejših pravnikov v Ameriki. Bila je članica uprave otroške bolnice v Arkansasu. Leta 1990 je razmišljala o kandidaturi za kongres, vendar je zaradi slabih odzivov kandidaturo prepustila Billu. Kasneje je opustila svojo službo in se aktivno vključevala v možne kampanije.
- ♦ Leta 1992 je Bill Clinton kandidiral za predsednika ZDA, Hillary pa je bila prvič deležna večjega zanimanja javnosti. Ob izvolitvi je postala prva prva dama ZDA, ki je do vstopa v Belo hišo imela magisterij in uspešno kariero. Med Billovim predsednikovanjem je aktivno sodelovala pri oblikovanju zdravstvene politike.
- ♦ Po dveh mandatih kot prva dama Amerike, je leta 2000 kandidirala na volitvah za senatorja New Yorka in bila izvoljena. Po šestih letih je bila drugič izvoljena kot senatorka. Leta 2007 je objavila, da bo kot prva ženska kandidirala za predsednico, za kar se je pripravljala že vse od leta 2003.

4.3 KDO SO VOLIVCI, KI BI PODPRLI KANDIDATKO ZA PREDSEDNIKA?

V raziskavi, ki jo je leta 2005 opravil Rasmussmusen Reports, bi kar 72% Američanov podprlo žensko, ki bi na naslednjih volitvah leta 2008 kandidirala za mesto predsednika, od tega:

- 75% žensk in 68 % moških.
- 84 % Demokratov in 61 % Republikancev.
- Žensko bi na predsedniških volitvah podprlo več mladih, med starejšimi od 65 let pa bi imela 62 % podpore.
- Idejo o predsednici je podpiralo 84 % liberalcev in 43% konzervativcev.

V raziskavi Gallupa leta 2007 pa bi že 88% volivcev podprlo kandidatko, če bi bila kvalificirana za mesto predsednice. Torej spol za volitve 2008 ne predstavlja več ovire, še posebej ne za kandidate demokratske stranke.

Ali ženske volijo ženske?

Študije so pokazale da obstaja kar nekaj razlogov, zakaj ženske pogosteje glasujejo za žensko kandidatko kot moški:

- Ženske raje volijo sebi enake.
- Ženske imajo pozitivnejše mnenje o kandidatkah kot kandidatih, večinoma tudi zaradi vloge žensk v družbi.
- Odnos med kandidatko in volivkami.
- Teme, ki so bližje ženskam, npr. pravica do splava, spolno nadlegovanje, skrb za otroke ...

Pripadnost demokratski stranki, ki ima večjo podporo med ženskami volivkami, obenem pa iz vrst te stranke prihaja tudi več žensk kandidatk.

Poleg tega je pomemben faktor pri izbiri tudi spol, saj ženske raje podprejo kandidatko ženskega spola, medtem ko sam spol na moške volivce ne igra tolikšnega vpliva.

Na izbiro kandidata vpliva tudi rasa, izobrazba in politično prepričanje. Tako bodo Afro-Američani, liberalci, feministke ter visoko izobražene ženske bolj pogosto volili žensko kandidatko kot druge ženske. Za volivke je pomembno tudi, za kako pomemben položaj se

poteguje določena kandidatka; tako bodo prej podprle kandidatko za predstavniški dom kot pa za Senat ali pa položaj predsednice.

Ženska kot predsednica amerike

Žensko na položaju v državi vidijo volilci predvsem kot bolj zanesljivo in skrbno, manj koruptivno in manj manipulativno kot moškega. Prav tako so mnenja, da bi predsednica več pozornosti posvetila socialnemu pravu, mirnemu reševanju sporov v mednarodnih zadevah, revnejšim in finančnim zadevam. Na drugi strani so nasprotniki ženske v ovalni pisarni, saj menijo, da je mesto ženske doma in da je vodenje države moški posel. Da bi bila ženska na vrhu premehka, vihrava in nedosledna.

Ali spol kandidata vpliva na odločanje?

V letu 2007 je kar 52% vprašanih menilo, da spol kandidata ne bo vplival na odločanje, 13% bi Hilary Clinton ravno zaradi tega ker je ženska, podprlo, kar 33% pa je iz enakega razloga ne bi podprlo. Obenem se je pojavlo tudi prepričanje, da se družba v Ameriki še ni dovolj spremenila, da bi ženske enakovredno tekmovala za najvišje položaje.

5 VOLILNA KAMPANIJA

Politične kampanije so kompleksne politične aktivnosti, ki so nastale vzporedno z nastajanjem prvih političnih strank in volitev konec 18. stoletja v ZDA in nekoliko kasneje tudi v Evropi. Sam izraz kampanija prihaja iz vojaškega žargona in predstavlja bojno polje oziroma bojišče (Kustec Lipicer 2006,2). Ameriško demokracijo pa zaznamuje t.i. permanentna kampanija – kampanija za naslednje volitve se začne takoj, ko se prejšnja zaključi, meja med obdobjem zbiranja glasov in vladanjem pa je zabrisana (Briški 2009, 45).

Predsedniška kampanija je sestavljena iz šestih pomembnih dejavnikov, ki so med seboj neodvisni in povezani - strateško okolje, organizacija, finance, raziskave javnega mnenja in mediji (Denton 1994, 2). Vsak izmed njih je pomemben dejavnik in vpliva na ostale ter je v povezavi z ostalimi delček celote. S tem se oblikuje dinamičen proces predsedniške kampanije.

5.1 STRATEŠKO OKOLJE

Strateško okolje predstavlja široko okolje, razdeljeno predvsem na dva glavna vidika - političnega in družbenega, kjer se odvija volilni proces (Denton 1994, 2). Politični vidik tako vključuje strankarsko pripadnost, pravila nominiranja kandidatov znotraj stranke, število nasprotnikov, obveznosti in obnašanje volivcev, ki se med volilno kampanijo spreminja. Družbeni vidik pa obravnava prevladujoča družbena vprašanja, kandidatove poglede na aktualna družbena področja in različne nepredvidene dogodke. Tako v sodobnih kampanijah prevladujejo predvsem družbena področja, ki se dotikajo ekonomije, kriminala ali pa pravice do splava, poudarek pa je tudi na družinskih vrednotah.

Pomemben dejavnik obnašanja predsedniškega kandidata predstavljajo tudi elektorski sistem in razdelitev elektorskih glasov. Zaradi elektorskega sistema se kandidat tako odloči in razporedi svoj čas, ki ga nameni za kampanijo glede na podporo v določeni državi. Pri tem manj časa nameni tistim državam, v katerih ima zagotovljeno dovolj podpore in svojo kampanijo usmeri predvsem na tiste države, kjer je izid bolj tesen ali pa je še potrebno prepričevanje volivcev. Te države imenujejo »battle states«, saj se kandidati v njih borijo za vsak glas.

Organizacija

V politični kampaniji je pomembna dobra organizacija. Vsaka kampanija ima ljudi, ki so odgovorni za svoja področja (mediji, zbiranje prispevkov, anketiranje), nekdo skrbi za dnevne aktivnosti kandidata, nad vsemi njimi pa bedi direktor kampanije.

Najpomembnejši člani ekipe so plačani politični svetovalci. To so profesionalci, ki svetujejo kandidatu na kritičnih področjih. Načrtujejo kampanijo in vodijo kandidata na njegovi poti proti volitvam, v določenih primerih pa tudi narekujejo njegovo politiko ter oblikujejo njegova stališča.

Organizacija politične kampanije je sestavljena iz notranjega dela in zunanjega. Notranji so bližnji sodelavci kandidata in njegovi svetovalci, medtem ko so vlogo zunanje organizacije volilne kampanije prevzeli mediji.

Finance

Poleg organizacije je pri kampaniji najpomembnejši element denar, ki »poganja« organizacijo in plačuje ostale elemente kampanije. Zato je ena najpomembnejših dejavnosti kandidata zmožnost zbiranja denarja. V ZDA se kandidati poslužujejo zbiranja donacij od podpornikov, ki kasneje ob njihovi morebitni zmagi pričakujejo določene usluge. Pomembno je, da je zbiranje organizirano, da se izdela načrt kje, kako najti denar, potreben za kampanijo, in obenem spoštovati zakonske določitve o financiranju volilne kampanije. Ni nujno, da bo kandidat, ki zbere največjo vsoto denarja, na koncu tudi zmagovalec, vendar pa je znano, da uspeh privlači denar (Denton 1994, 3).

Financiranje političnih kampanij določa zakon o nacionalnih političnih kampanijah:

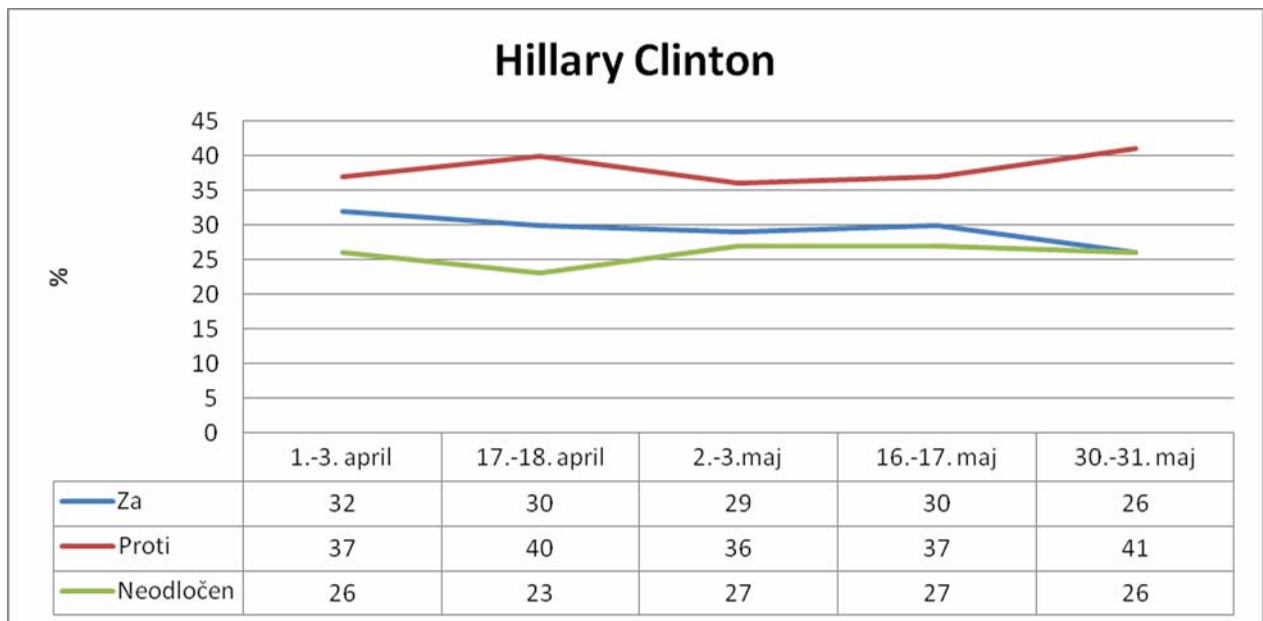
- Kandidati morajo razkriti finančne vire in stroške svoje kampanije ter omogočiti vpogled v pretok denarja med volitvami članom nasprotne stranke, kandidatom ter medijem in s tem onemogočiti korupcijo.
- Ustanovi se poseben sklad, ki je namenjen financiranju predvolitev, konvencij in splošnih volitev, s tem pa se zmanjša vloga zasebnih donatorjev.
- Velike korporacije, državne banke in sindikati delavcev ne smejo financirati političnih kampanij, razen če ustanovijo posebne politično naravnane akcijske odbore in zbirajo prostovoljne prispevke.
- S posebnim amandmajem so omejili višino prispevkov posameznikov in organizacij.

Da se zakon spoštuje, skrbi Komisija za zvezne volitve – 'Federal Election Commission'.

Raziskave javnega mnenja

Raziskave javnega mnenja prinesejo kampaniji informacije o volivcih. Postale so pomemben element vsake kampanije in tudi medijev, tehnologija pa je omogočila, da so postale bolj množične in natančnejše. Z njimi kandidat izve za želje in pričakovanja volivcev in glede na njih oblikuje svojo politiko. Javno mnenje je tako pokazatelj, ali je kandidat in njegova kampanija uspešna ali so potrebne spremembe. Raziskave javnega mnenja so pomembne tudi za medije, ki si glede na rezultate razporedijo čas, ki ga namenijo določenemu kandidatu, zato je za kandidate pomembno, da so uspešni pri raziskavah javnega mnenja. Obenem lahko raziskave vplivajo tudi na volivce in izid volitev.

Slika 5.1: Raziskava podpore Hillary Clinton spomladi 2005

Vir: Rasmussen Reports (2005).

Kandidatova podoba

Pomembno je, kako kandidata vidi javnost. Vsak Američan ima namreč v sebi podobo, kakšen naj bi njihov predsednik bil. In kandidat se mora s svojimi dosežki, vedenjem, oblačenjem in javnimi nastopi kar se da najbolj približati tej podobi. Zato je oblikovanje kandidatove podobe eden najpomembnejših členov v kampaniji. In čeprav je podoba 'narejena', ni manipulativna, temveč se stopi s celoto. Kandidat za predsednika mora svojo javno podobo graditi že leta preden začne svojo kampanijo, saj večina že pred tem opravlja katero od javnih služb in je tako poznana javnosti. Zato je pomembno ohraniti dobro podobo

in se izogibati neprimernemu obnašanju. Pri kandidatu za predsednika javnost želi vedeti več, zato se meja med javnim in zasebnim življenjem zelo zabriše, saj je poleg kandidatovega življenja pod drobnogledom medijev tudi njegova družina.

Ko je kandidatova javna podoba izoblikovana, mora s pomočjo medijev in reklam to podobo vzdrževati. Prav tako s pomočjo medijev predstavlja svoje politike in usmeritve za prihodnost, na podlagi katerih se potem volivci odločajo za podporo. Svojo politiko jim predstavlja preko televizijskih oglasov, različnih zborovanj, govorov in soočenj.

Mediji

Predsedniške kampanije so kampanije za množice. V današnjem svetu igrajo mediji in njihovi novinarji pri političnih kampanijah pomembno, če ne celo najpomembnejšo vlogo. Mediji so s svojim poročanjem o kandidatih in volitvah poskrbeli tako za kvalitativne kot kvantitativne spremembe pri predsedniških volitvah. Dnevno poročanje o sami kampaniji, debatah predsedniških kandidatov, predvajanje političnih reklam in spotov predstavlja večino sporočil politične kampanije. S kvalitativnega vidika pa mediji zahtevajo vedno bolj dodelane in dovršene tehnike predstavljanja kandidata, kreativna sporočila in usmeritve na točno določene ciljne skupine. Medijska podpora lahko naredi kandidata ali pa ga uniči, česar se zavedajo tudi kandidati, zato že od začetka, ko je pojavljanje v medijih ključnega pomena, sodelujejo z mediji in si gradijo medijsko podporo. Predsedniški kandidat, ki želi biti izvoljen, mora preko medijev izoblikovati in vzdrževati močno podobo in s tem organizacijo, zbrati zadostno vsoto denarja za financiranje kampanije ter zbrati zadostno podporo že med raziskavami javnega mnenja pred volitvami in nato med volivci na volitvah. Noben kandidat se ne sme zanašati samo na dobro podobo v medijih temveč mora s konstantnim medijskim komuniciranjem vzdrževati podporo javnosti.

6 STRANKARSKI PREDIZBOR PREDSEDNIŠKEGA KANDIDATA

Predizbori so nastali v zgodnjih dvajsetih letih dvajsetega stoletja kot posledica naprednega gibanja reformatorjev, ki so z borbo za zmago v določeni zvezni državi želeli priti na oblast in poskrbeti za spremembe. Nasprotovali so povezovanju politike in velikih podjetij ter zagovarjali vrnitev vladavine v roke ljudi.

Predvolitve

Obstajata dva osnovna načina izbiranja kandidata:

- neposredno izbiranje kandidata stranke z glasovanjem volivcev,
- izbiranje delegatov, ki na konvenciji nato izberejo kandidata,

Države lahko uporabijo različne kombinacije teh dveh pristopov:

- zvezna država ima lahko sistem preferenčnega glasu, pri čemer volivci na glasovnici razporedijo kandidate po vrsti, kakor jim dajo glasove, obenem pa v isti zvezni državi tudi izberejo delegate, ki nato na strankarski konvenciji izberejo predsedniškega kandidata stranke. Ob tem lahko izbor ljudstva (preferenčni glas) zavezuje ali ne zavezuje odločitve delegatov.
- Zvezna država lahko združi oba sistema tako, da na glasovnico poleg kandidata napiše tudi ime delegata, nato pa volivci izberejo.
- Zvezna država ima lahko svetovalen izbor z glasovanjem volivcev, nato pa ločen izbor delegatov. Ti delegati so nato lahko vezani ali nevezani glede na izid posvetovalnega izbora.
- Zvezna država ima lahko obvezno glasovanje volivcev glede kandidatov ter ločen izbor delegatov. Delegati so nato obvezani, da glasujejo za kandidata, ki je zmagal v njihovi zvezni državi.

Večina zveznih držav ima predvolitve, v katerih volivci razporedijo kandidate, ki so se uvrstili na volilnico v posamezni zvezni državi. V večini držav so tako dobljeni rezultati nato obvezujoči za delegate, ki so lahko izvoljeni vzporedno na predizborih, na strankarskem volilnem zboru, v komiteju zvezne države (komite je član stranke) ali pa so jih izbrali kandidati, ki so se kvalificirali za izbor delegatov.

Caucusi – strankarski volilni zbor

Stranki pa uporabljata nominacijski proces kandidata tudi s pomočjo Caucusev, procesa, na katerem se privrženci neke stranke zberejo, da izvolijo kandidate in sprejmejo politične odločitve (Briški 2009, 62). V primerjavi s primarnim izborom kandidata s pomočjo glasovanja volivcev je ta sistem bolj kompleksen. Izbira najprimernejšega kandidata poteka preko srečanj več tednov ali celo mesecev. Na začetku potekajo obširna zborovanja privržencev stranke, kjer nato razpravljajo o kandidatih in obrazložijo svojo izbiro. Vseeno na teh izborih sodeluje manj ljudi kot na primarnih glasovanjih, ki potekajo po vsej zvezni državi.

Prav zato je v državah, kjer je v uporabi nominacijski proces preko strankarskih volilnih zborov, najpomembnejša kampanija kandidatov drugega proti drugem, v kateri pa glavno vlogo igra denar in čas. Da bi prihranili čas, kandidati za pridobivanje glasov uporabljajo medije.

Demokratski caucusi so odprti samo demokratom, medtem ko so republikanski odprti vsem. Na osnovni ravni podporniki stranke izberejo lokalne strankarske veljake, ki se nato srečujejo in na koncu izberejo najprimernejšega kandidata, ki ga nato podprejo.

Kritike predvolilnega izbiranja

Sistem ameriških predsedniških predvolitev je deležen številnih kritik (Briški 2009, 106):

- zborovanja so predolga in se jih udeleži premalo ljudi, rezultati pa so velikokrat nejasni. Predvolitve po drugi strani jasneje odražajo želje strankarskih članov, obenem pa je organizacija cenejša.
- Demokrati uporabljajo proporcionalni sistem razdeljevanja delegatov in mnogi kritiki sistema so prepričani, da taka izbira ni demokratična, saj privede do točke, kjer se borita dva močna kandidata, kot se je zgodilo na volitvah 2008 s Clintonovo in Obamo ter s superdelegati, katerih glas je neobvezujoč.
- Kritika leti tudi na koledar predvolitev, kajti zborovanja in predvolitve so na sporedu vse prej in vse bolj skupaj, tako imajo po mnenju kritikov volivci v Iowi in New Hampshirju veliko večji vpliv na končni izzid in jim kandidati posvečajo več pozornosti.

7 STRANKARSKA KONVENCIJA

Strankarska konvencija, na kateri posamezna stranka nominira svojega predsedniškega kandidata, je nosilec tradicije v ameriški politiki. Konvencijo uporabljata obe največji stranki, republikanska in demokratska in tudi vse morebitne manjše stranke. Konvencija odseva načela, ki jih zastopa določena stranka, in na njej se odloča o najpomembnejših zadevah stranke. Na konvenciji se tako zberejo različni strankarski voditelji in privrženci stranke iz vseh zveznih držav, kjer nato predstavijo svoje poglede na strankarske zadeve in iščejo najboljše rešitve.

Na kongresu politični veljaki izberejo kandidata svoje stranke, ki so ga pred tem podprli volilci na primarnih volitvah ali pa izbrali na strankarskih združenjih. S tem stranka v celoti podpre enega samega kandidata za predsednika Združenih držav Amerike, ki gre nato v boj za zmago na osrednjih volitvah.

Pomemben je tudi kraj konvencije, ki ga stranka izbere leto dni vnaprej. Zanimivi kraji pritegnejo več strankarskih podpornikov, obenem pa je varovanje same konvencije postalo v zadnjih letih precejšen zalogaj.

Izbira kandidata za funkcijo podpredsednika

Ko kandidat za predsednika dobi nominacijo in podporo svoje stranke, izbere izmed veljakov v svoji stranki najprimernejšega kandidata za funkcijo podpredsednika. Izbira je pomembna, saj prav sokandidat lahko pritegne kakšno skupino volivcev, ki v osnovi ne bi volila kandidata za predsednika. In čeprav je funkcija podpredsednika dokaj nehvaležna, saj nudi le malo prednosti, pa je v zgodovini kar 14 predsednikov opravljalo to funkcijo pred predsedovanjem.

Superdelegati

Superdelegati so nevezani delegati na nacionalnih konvencijah demokratske stranke. Od običajnih delegatov se razlikujejo v tem, da se od njih ne zahteva, da obljubijo podporo določenemu kandidatu, dokler ne pride do dejanskega glasovanja na konvenciji, izbrani pa so avtomatično in ne na procesu volitev (Briški 2009, 170).

Vloga superdelegatov je kot nekakšen varnostni mehanizem, saj se predvolitev običajno udeležijo na demokratski strani bolj liberalni volivci, na republikanski pa bolj konzervativni. Pri tem naj bi superdelegati zagotovili nekakšno ravnotežje, če bi bili rezultati preveč skrajni.

Superdelegati pri demokratih so:

- demokratski člani kongresa
- demokratski senatorji
- demokratski guvernerji
- člani stranke
- ugledni strankarski vodje (nekdanji predsedniki, podpredsedniki, vodje manjšine in večine v Kongresu, nekdanji predsedniki spodnjega doma Kongresa in nekdanji predsedniki nacionalne stranke).

Superdelegati imajo tudi republikanci, status dobijo avtomatično in ni jim potrebno obljubiti podpore nobenemu kandidatu, lahko pa javno koga podprejo. Ta status dobita dva člana nacionalne republikanske stranke iz vsake zvezne države, dodatno pa še vsi predsedniki republikanskih odborov v vsaki zvezni državi in teritoriju.

Na konvenciji demokratske stranke je bilo 823,5 glasov od superdelegatov, saj so superdelegati, ki zastopajo države Michigan, Florida in demokrate v tujini, upravičeni do polovičnega glasu. Število superdelegatov se spreminja na vsakih volitvah in se lahko spremeni tudi med kampanijo, če posamezniki pridobijo oz izgubijo pravico do glasovanja kot superdelegati.

Skupno je tako pri demokratih bilo 3566 delegatov s 3409,5 glasovi, kar skupno nanese 4233 glasov. Kandidat je za zmago potreboval 2117 glasov, superdelegati so tako prispevali približno petino glasov.

Republikanci pa so za volitve 2008 imeli 123 superdelegatov med skupno 2380 delegati. Kandidat je za zmago potreboval 1190 glasov.

8 PREDVOLILNE DEBATE

Predvolilne debate so ena najpomembnejših delov predsedniških volitev v Ameriki. Na njih se srečajo kandidati največjih strank - v tem primeru republikanski kandidat in demokratski kandidat, ki med seboj razpravljata o trenutno najpomembnejših temah, velja pa tudi prepričanje, da se na teh debatah odločajo volitve.

Debate se odvijajo proti koncu volilne kampanije, ko so že znani nominiranci posamezne stranke, kandidata pa se soočita pred občinstvom, v živo pa jih prenašajo radijske in televizijske postaje.

Prvo predvolilno predsedniško debato, kot jih poznamo danes, so prvič organizirali leta 1960 med senatorjem Johnom F. Kennedyem in podpredsednikom Richardom Nixonom. Pritegnila je preko 66 milijonov gledalcev in še danes velja za najbolj gledan prenos v zgodovini ameriške televizije. Kennedy se je v debati bolje odrezal in mnogi menijo, da je zaradi dobrega televizijskega nastopa tudi tesno zmagal na volitvah.

Kako pomembna je predvolilna debata se je zopet izkazalo leta 1976, ko sta se v drugi seriji debat srečala demokratski kandidat Jimmy Carter in predsednik Gerald Ford. Soočila sta se v treh debatah - prva je govorila o notranji politiki, druga o zunanji politiki, tretja pa o katerikoli drugi temi. Čeprav je Carter po javnomnenjskih raziskavah imel veliko prednost pred Fordom, je le-temu v prvi debati uspelo nadoknaditi vso izgubo in pred drugo debato sta bila kandidata izenačena. Nato pa je predsednik Ford v debati o zunanji politiki naredil veliko napako in analitiki so prepričani, da ga je nepremišljena izjava stala ponovne izvolitve.

Le štiri leta kasneje pa je Carter zaradi slabšega nastopa na predvolilni debati izgubil predvolilni boj z Ronaldom Reganom, ki si je pred kamero pomagal z igralskimi izkušnjami.

Debate potekajo po vnaprej določenih pravilih. Vodi jih moderator ali nekdo iz občinstva, ki zastavlja vprašanja. Z metom kovanca določijo, kateri kandidat bo prvi odgovarjal na vprašanje, za odgovor pa ima dve minuti časa. Nato ima nasprotni kandidat približno minuto časa za svoj odgovor. Na koncu debate imata kandidata na voljo še zaključne misli.

Skupaj s predsedniškimi predvolilnimi debatami se odvijajo tudi debate med kandidatom za mesto podpredsenika, iz leta v leto zanimivejše pa so tudi debate med kandidati za strankarsko nominacijo.

Na zadnjih volitvah leta 2008 pa je posebej zanimiv boj potekal v vrstah demokratske stranke. Senatorica Hillary Clinton in Barack Obama sta se v borbi za strankarsko nominacijo pomerila v medsebojnih debatah. Dotaknila sta se vseh vročih tem in zagovarjala svoja stališča ter tako poizkušala pridobiti čimvečje število volivcev na svojo stran.

V debatah se je bolj izkazal Barack Obama, ki je pokazal, da je dober govorec ter ljudi prepričal, da je čas za spremembe. Veliko volivcev ga je podprlo tudi zato, ker je bil ves čas proti vojni v Iraku ter Bushevi politiki, medtem ko je Hillary svojo politiko spremenila šele pred začetkom kampanije.

Slika 8.1: Predvolilna debata Hillary Clinton in Baracka Obame.

Vir: Cuthbertson (2008).

9 POLITIČNO OGLAŠEVANJE

Politično oglaševanje oz. 'politični advertising' igra v politični kampaniji pomembno vlogo, saj želijo kandidati z njim vplivati na odločitev volivcev. Obstaja več vrst političnega oglaševanja.

Napadalni oglasi in negativna kampanija

Napadalni oglasi igrajo v kampaniji vlogo napada na nasprotnega kandidata in pogosto nosijo negativna sporočila o njem ter želijo razkriti njegove negativne lastnosti. S takšnimi oglasi želijo kandidati vplivati predvsem na čustva volivcev in tako oblikovati njihovo mnenje. Vendar ima lahko takšen oglas tudi nasprotni učinek. Oglasi so se predvajali predvsem po televiziji, v zadnjih letih z razmahom interneta pa se je velik del predvolilne kampanije preselil tudi na internet.

Negativna kampanija je usmerjena proti nasprotnemu kandidatu in izpostavlja njegove slabosti in slabosti njegove politike, namesto da bi hvalila svojega kandidata. Z napadi na nasprotnega kandidata želijo uničiti njegovo kredibilnost in zaupanje volivcev.

Tudi med kampanijo za demokratsko nominacijo leta 2008 sta si Hillary Clinton in Barack Obama izmenjala nekaj negativnih oglasov, v katerih sta želela prikazati slabe lastnosti nasprotnega kandidata. Hillary je v svojih oglasih kritizirala Obamov energetski načrt, njegovo prezaposlenost za opravljanje tako pomembne funkcije, veliko vznemirjenja pa je dvignila tudi izjava, da Obama ne bi imel možnosti za zmago, če ne bi bil prvi temnopolti kandidat za predsednika. Obama pa je v svojih oglasih kritiziral njeno zdravstveno reformo ter da bo naredila vse, da bo izvoljena, nato pa pozabila na svoje obljube, saj je prav ona glasovala za Bushev predlog vojne v Iraku.

Nalepke na avtomobilih, kampanijske značke, plakati in znaki pred hišo

Med predvolilnim bojem Američani radi javno izražajo svojo podporo določenemu kandidatu. Za to uporabljajo več različnih načinov, eden izmed njih je lepljenje nalepk z imenom kandidata ali volilnim sloganom na avtomobil. Tako lahko sporočilo preberejo tudi drugi vozniki in morda jih s tem prepričajo, da svoj glas namenijo njihovem kandidatu.

Pomemben del političnega oglaševanja so tudi značke, ki izkazujejo podporo kandidatu. Prve značke so uporabljali že v času predsednika Georgea Washingtona, prvič pa so sliko kandidata nanje natisnili leta 1860 v času Abrahama Lincolna. Ker se po različnih zveznih državah značke razlikujejo, ima veliko Američanov zbiranje značk za posebno obliko hobija.

Pomemben del kampanije so tudi plakati in letaki, ki jih privrženci kandidata nalepijo na različne površine. Plakati so ponavadi atraktivni in privlačijo poglede, tako da imajo pomembno oglaševalsko funkcijo. Še ena oblika izražanja podpore so znaki z imenom kandidata, ki jih postavijo pred hišo. Poleg imena imajo lahko zapisane tudi določene slogane ali podporo več kandidatom.

Slika 9.1: Znaki s podporo kandidatu pred hišo volivca.

Vir: Salam (2008).

Nagovarjanje volivcev in 'Vsi na volišča' oz. 'Get out to vote'

Neposredno nagovarjanje volivcev oz. ciljne skupine je pogosto uporabljen način med volilno kampanijo. Podporniki določenega kandidata hodijo od vrat do vrat in poizkušajo prepričati stanovalce, da bi volili za njihovega kandidata. Predstavijo jim njegovo politiko ter dobijo povratne informacije, kako nameravajo volivci volit in katere tematike so jim najpomembnejše. Nagovarjanje volivcev je pomemben del politike, s katero spodbujajo volivce, da se udeležijo volitev v čim večjem številu. Nagovarjanje volivcev izvaja tudi vsak posamezen kandidat, najpogosteje v svojem okrožju, kjer živi in ga ljudje najbolj poznajo: obstaja pa tudi telefonsko nagovarjanje, kjer podporniki kličejo volivce in jim predstavljajo

določenega kandidata ter njegove politike. Neposredno nagovarjanje je oblika mirne predstavitve in ne argumentiranega prepričevanja.

Slogan 'Vsi na volišča' označuje dve politični aktivnosti, z namenom privabiti čim večje število volivcev na volišče. Različne skupine organizirajo prevoz na volišča, opominjajo volivce na volitve, del tega je tudi neposredno prepričevanje volivcev in razdeljevanje literature. Vsaka stranka si želi s tem zagotoviti čim večje število glasov na volitvah, saj lahko veliko število podpornikov odloči volitve, kjer so rezultati zelo skupaj.

Neposredni marketing

Direktni marketing je posebna oblika marketinga, ki pošilja sporočila neposredno do končnega uporabnika, brez da bi pri tem uporabljali medije. Sem spada komunikacija preko pošte, spletne pošte in telefonski marketing. Obenem pa spodbuja uporabnika, da se odzove na sporočilo s povratno akcijo, kot je recimo klic na brezplačno številko ali obisk oglaševane spletne strani.

Takšen marketing je priljubljen, saj ima največkrat pozitivne posledice brez negativnih, odziv uporabnikov pa se lahko v vsakem trenutku preveri.

Predvolilne obljube

Predvolilne obljube so obljube kandidata, ki jih da svojim volivcem in s katerimi želi zmagati na volitvah. So eden najpomembnejših elementov volilne kampanije, imajo pa tudi slab sloves, saj jih redkokateri politik, potem ko je izvoljen, tudi izpolni.

Hillary Clinton je tako v primeru izvolitve obljubila Američanom boljše zdravstveno zavarovanje, podporo raziskavam pri boju z virusom HIV in AIDS, borbo proti globalnemu segrevanju in strožji nadzor nad orožjem. Obama pa je med drugim obljubil končanje vojne v Iraku in vrnitev ameriških vojakov.

Raziskava o nasprotnem kandidatu in 'push poll'

Raziskovanje in iskanje podatkov o nasprotnem kandidatu je ena izmed najpomembnejših kampanijskih aktivnosti. Pri tem plačani svetovalci ali podporniki legalno iščejo podatke o kriminalni preteklosti, zdravstvenem stanju, izobrazbi in finančnem stanju nasprotnega kandidata. Pri raziskavi si pomagajo tudi z nedovoljenimi sredstvi, kot je prisluškovanje, vdori v računalnike ali kraja zaupnih dokumentov.

Prvič je raziskovanje nasprotnega kandidata omenjeno že v prvem stoletju našega štetja, ko je Cicero zbiral podatke, ki jih je nato uporabil proti kandidatom. Pri volitvah v Ameriki uporabljajo za raziskavo različne pristope, ki pa so vsi povezani z vsoto denarja, namenjenega za kampanijo. Poleg raziskave je priljubljena tehnika tudi infiltriranje vohunov v nasprotnikov tabor, ki nato posredujejo informacije. Ker so določeni podatki dragoceni in zaupni, se ljudje okoli kandidata posebej pripravljajo in učijo tehnike neizdajanja takšnih informacij, pri tem pa še vedno uspešno opravljajo svoje delo.

Raziskovanje političnih nasprotnikov med predsedniškimi volitvami ponavadi financira stranka ali kakšna izmed lobističnih skupin. Tako demokrati kot tudi republikanci zaposlijo posebno skupino ljudi, ki se ukvarja z zbiranjem podatkov o nasprotnikovih kandidatih. Pri tem kandidat največkrat ne želi vedeti vseh informacij, saj tako v primeru kazenskih ovadb zaradi kaznivega pridobivanja informacij lahko zanika vpletenost in se izogne škandalu.

Posebna tehnika v politični kampaniji je tudi 'push poll', nekakšna anketa, s katero izpraševalci namerno oblikujejo mnenje izprašanca, saj njihovo stališče ni pomembno. Namen ankete je namreč spodbuditi anketiranca, da razmišlja o aktualni temi in tako spremeni mnenje o svojem kandidatu, anketa pa temelji na raziskovanju nasprotnega kandidata in iskanju negativnih točk. Volivce tako nekako potisnejo proti nasprotnemu kandidatu, s tem da v anketi izpostavijo njegovo šibko točko. Največkrat jih uporabijo že med primarnimi volitvami. Takšno anketiranje je v zvezni državi New Hampshire prav zaradi negativne kampanije prepovedano.

10 OSREDNJE VOLITVE

Volitve predsednika in podpredsednika ZDA so posredne volitve. Volilci oddajo svoj glas na voliščih, glasove za predsednika glede na rezultate v posamezni državi pa oddajo elektorji. Volitve se odvijajo vsake štiri leta, volivni dan pa je na torek, med 2. in 8. novembrom. (Naslednje bodo 6. novembra 2012.)

Ko elektorji oddajo glasove, ki temeljijo na izbiri ljudstva, končni rezultat potrdi še Kongres.

Volivci na svojih lističih ne obkrožijo imena kandidata temveč elektorje, ki bodo zanj glasovali. Nekatere glasovnice omogočajo glasovanje za stranko in ne neposredno za kandidata. Obstajajo pa tudi glasovnice, na katere mora volilec sam vpisati ime kandidata, za katerega glasuje. V tem primeru se večkrat zgodi, da so predlagani kandidati za predsednika recimo risani junaki kot je Miki Miška ali različne slavne osebnosti.

V večini držav, kjer imajo večinski sistem, zmaga kandidat z večino glasov in s tem pobere vse elektorske glasove, za zmago pa potrebuje večino od 538 glasov, torej 271 glasov. Le Nebraska in Main svoje elektorske glasove delita po proporcionalnem sistemu.

Na koncu seštejejo tudi skupno število glasov, t. i. glas popularnosti (Popular Vote), odstotek pa se na koncu lahko razlikuje od končnih rezultatov, predvsem zaradi različno velikih držav in udeležbe.

11 VOLITVE 2008

Predsedniške volitve 2008 v ZDA so se vpisale v zgodovino kot ene najbolj zanimivih. Mediji so začeli ugibati o kandidatih takoj po zaključku volitev leta 2004, sredi leta 2006 pa je postalo jasno, da prihaja doba demokratov. Zgodnje raziskave javnega mnenja so pokazale, da imata največ možnosti za nominacijo Hillary Clinton - prva ženska, ki je kandidirala za predsednico, je vodila v vseh anketah do januarja 2008, in Barack Obama, prvi temnopolti kandidat, nekaj možnosti pa tudi John Edwards. Pri republikancih pa so največ možnosti za zmago napovedovali nekdanjemu županu New Yorka Rudolphu Giulianiju ter Johnu McCainu.

Še predno so se začele predvolitve in volilni zbori, je najbolje kazalo Clintonovi, ki bi tako postala prva ženska v zgodovini ZDA na mestu predsednice. A stvari so se začele v začetku 2008 spreminjati. Obama je na račun mladosti in svežine v svoji politiki pridobival predvsem glasove novih volivcev, zmaga v Iowi pa je postavila njegovo kampanijo na pravo mesto. Njegova podpora se je vztrajno zviševala, medtem ko se je Hillary po nepričakovanem porazu nekoliko izgubila. Tretjeuvrščeni Edwards je konec januarja odstopil od svoje kandidature.

Kampanija, ki je trajala 17 mesecev, se je zaključila v začetku junija 2008, ko je Obami uspelo zbrati zadostno število delegatov za nominacijo s pomočjo superdelegatov, ki so svojo podporo oznanili šele na koncu predvolitev. Obama je tako postal prvi temnopolti kandidat večje stranke v ZDA. Clintonova se kar teden dni ni želela sprijazniti s porazom, nato pa podprla Obamo in namenila vso svojo pomoč za njegovo izvolitev.

Medtem je na republikanski strani boj za nominacijo potekal precej bolj mirno. John McCain ni imel pravega nasprotnika med ostalimi kandidati, tudi Giuliani se je na predvolitvah slabo odrezal in odstopil od kandidature ter podrpl McCaina. Ta si je tako že marca zagotovil dovolj delegatov za strankarsko nominacijo.

Glavne teme prevolilne kampanije med McCainom in Obamo za volitve 2008 so bile:

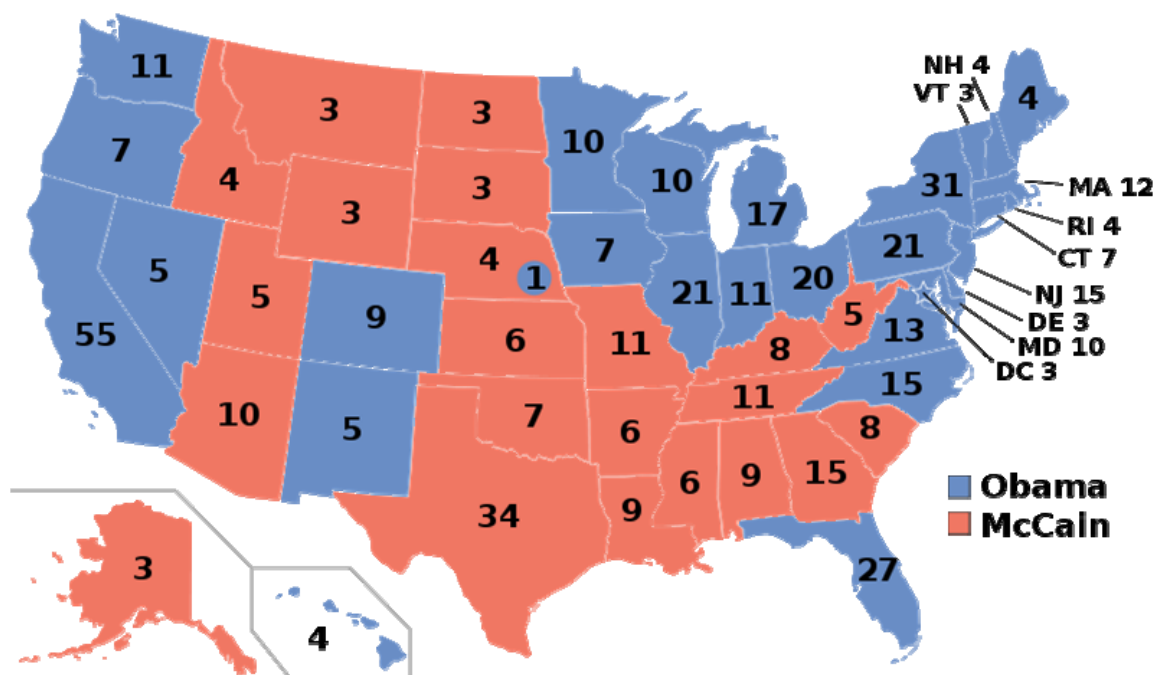
- vojna v Iraku, katero je McCain podpiral, Obama pa ji nasprotoval.
- Neprijubljenost Busha ter s tem želja po zamenjavi na oblasti, kar je Obama s pridom izkoristil v svojih oglasih pri nagovarjanju volivcev.

- Spremembe proti izkušnjam, saj je Obama veljal še pred začetkom demokratskih predvolitev za kandidata, ki bo najverjetneje poskrbel za spremembe, na čemer je tudi temeljila njegova kampanija. Medtem je McCain stavil na svoje izkušnje.
- Ekonomija - še pred koncem volitev so se pokazali prvi znaki recesije in Obama je znal bolje izkoristiti in pokazati, da je po dveh mandatih republikancev na vrsti sprememba v Beli Hiši, medtem ko se McCain ni preveč dobro znašel pri ekonomskih temah in iskanju rešitev.

Volitve 2008 so bile tudi ene najdražjih v zgodovini, saj je Barack Obama porabil dobrih 513 milijonov dolarjev za kampanijo, John McCain pa 346 milijonov.

Na dan volitev, 4. novembra 2008, je 131 milijonov Američanov (63 %) odšlo na volišča. Zmagal je Barack Obama, za katerega je glasovalo 69,5 milijona volivcev (52,92%), zagotovil pa si je 365 elektorskih glasov. John McCain je dobil skoraj 60 milijonov glasov (45,66%) ter 173 elektorskih glasov. Obama je zmagal v 28 državah ter si zagotovil elektorske glasove District of Columbia in drugega okrožja Nebraske, McCain pa je slavil v 22 zveznih državah. Kar devet zveznih držav je od volitev 2004 spremenilo svojo podporo, saj so pred tem podpirale republikance, na volitvah 2008 pa po novem demokrate. Obama je tako postal prvi temnopolti predsednik ZDA.

Slika 11.1: Rezultati predsedniških volitev 2008

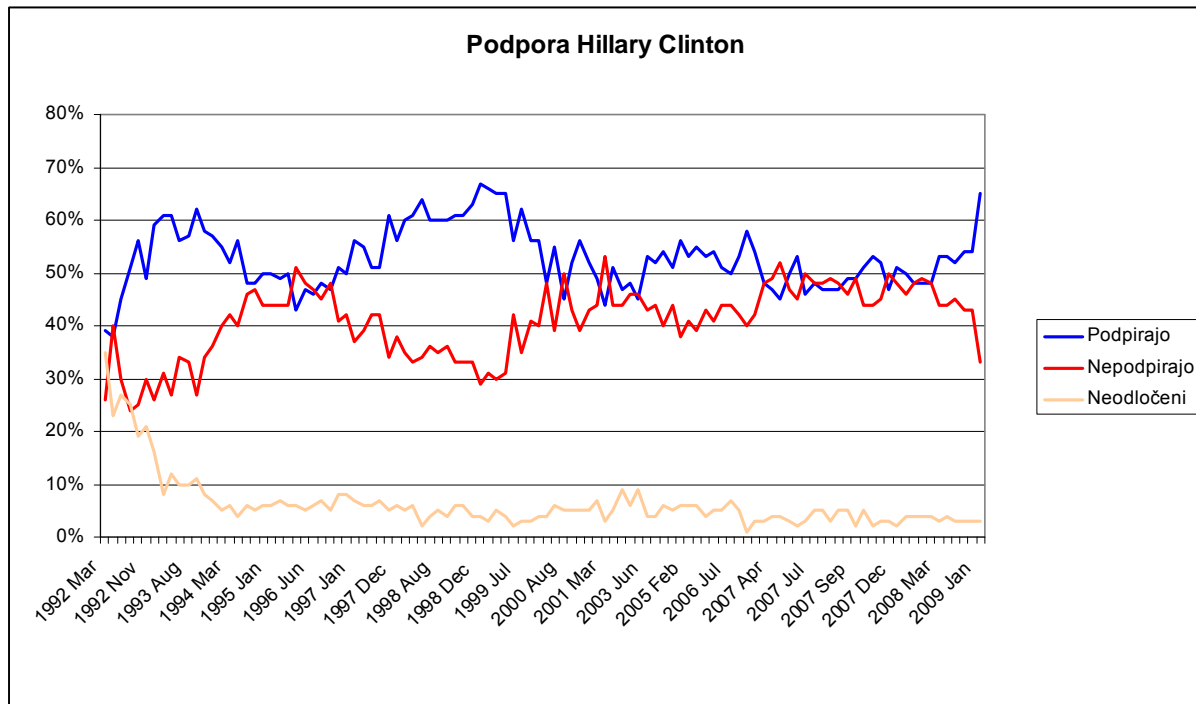

Vir: Wikipedija (2010).

12 NEUSPEH HILLARY CLINTON

Večina ljudi je pred začetkom primarnih volitev znotraj demokratske stranke pričakovala hitro zmago Hillary Clinton in s tem osvojitve nominacije, saj je Hillary žena priljubljenega nekdanjega predsednika ter izkušena političarka, za seboj pa ima izkušeno ekipo ter močno podporo volivcev. A so se stvari obrnile povsem drugače.

Slika 12.1: Raziskava javnega mnenja Gallup

Vir: Jones (2009).

Nesrečna Iowa

Zborovanja (Caucusi) v Iowi, zvezni državi, ki leži na Srednjem zahodu, so že tradicionalno prva v koledarju nominacijskega procesa, sledile pa so predvolitve v New Hampshirju. Na demokratskih predvolitvah 2008 so udeleženci zborovanj za državno konvencijo izbrali 34 delegatov, od tega jih je 9 podprlo Hillary, 4 Edwardsa in 21 Obama (Briški, 2009). Hillary se je morala sprijazniti s prvim porazom, čeprav so ji svetovalci svetovali, da naj Iowo v svoji predvolilni kampaniji izpusti. Iowa je bila šibka točka Clintonove, saj že njen mož 1992 ni kandidiral v tej zvezni državi in tako Hillary ni mogla računati na njegovo zapuščino. Veliko vlogo je odigral tudi spol kandidata, saj v tej zvezni državi do sedaj še niso imeli ženske na pomembnejšem političnem položaju (senatorka ali predstavnica v kongresu). Še največjo

težavo je predstavljalo dejstvo, da so demokrati v Iowi zamerili Hillary, da je glasovala in podprla vojno v Iraku in nikoli ni priznala, da je bila to napaka in se zanjo opravičila. To je na koncu v zelo liberalni Iowi tudi prevesilo jeziček v smer Baracka Obame.

Tudi zmaga v New Hampshirju ni zadostovala

Iowi so sledile predvolitve v New Hampshirju, kjer je pri demokratih slavila Hillary Clinton. Zmaga je bila nekakšen obliž za poraz v Iowi, pa vendarle tesna, saj je Obamo premagala le za dobra dva in pol odstotka. Ta zmaga je napovedala tesen boj za demokratsko nominacijo.

A za tem je v Hillaryjini kampaniji sledilo nekaj manjših škandalov, ki so počasi, a vztrajno nižali njeno podporo v javnosti. V Južni Karolini ji je na pomoč priskočil mož, nekdanji predsednik Bill Clinton, in jo v debati popolnoma zasenčil. Obenem je z nerodno izjavo o Obami in njegovih temnopoltih volivcih še dodatno znižal podporo svoji ženi.

Hilary je svojo prednost zapravila tudi s podcenjevanjem nasprotnika:

- **Obamina neizkušnost in mladost.**

Se je izkazala kot napačna strategija, saj je večina demokratov iskala svež in nov pristop k reševanju državnih problemov.

- **Prevelika samozavest.**

Zaradi velike podpore, ki jo je uživala še pred začetkom kampanije, se je Clintonova pomanjkljivo pripravila in organizirala svojo volilno kampanijo. Prepričana v svojo zmago je še pred začetkom izjavila, da bo tekma za nominacijo odločena do 'Velikega torka'. A ko se to ni zgodilo, njena kampanija ni bila pripravljena na nadaljevanje dela, zmanjkalo pa ji je tudi finančnih sredstev. Volivci pa v tem, kako nekdo vodi volilno kampanijo, vidijo tudi povezavo s kasnejšim vodenjem države, in v tem primeru se je Obama veliko bolje odrezal.

- **Negativnost ni pomagala.**

Ko ji je podpora začela padati, je Hilary spremenila svojo taktiko. Hitreje in bolj napadalno se je odzvala, obenem pa se je njenega nasprotnika lotil tudi njen mož, nekdanji predsednik Bill Clinton. A njegovo vpletanje je stvari le še poslabšalo, Hilary pa se je z neprimernimi komentarji zamerila tudi temnopoltim volivcem. Veliko demokratov ni želelo, da kampanija

postane negativna, ker jih je veliko podpiralo oba kandidata, negativnost pa bi samo razdelila stranko.

- **'Kuga Clinton'**

Veliko volivcev je hotelo zamenjavo. Vse od leta 1989 so bili v Beli Hiši ali Clintonovi ali Bushevi. Pokazalo se je, da si ljudje želijo nekaj svežega in novega.

Za Hillarijjin poraz je krivo tudi njeno prepričanje v zmago, zaradi česar je bila celotna ekipa slabo pripravljena in premalo organizirana za kampanijo. Sredi predvolinega boja jo je zapustila tudi vodja kampanije Patti Solis, ki je veliko podpore uživala med volivci z latinskimi koreninami.

Pri vsakem pomembnem vprašanju se je že takoj pokazala razlika med spoloma, saj so ženske veliko bolj pozitivno gledale na njeno kandidaturo, kot moški. Največ podpore so ji namenile ženske v starosti 33-44 let, samske, liberalne in tiste, ki se imajo za demokratke. Clintonovo je podprlo tudi 77% Afro-Američank, ter žensk, ki nimajo univerzitetne izobrazbe.

Medtem ko si je Barack Obama pridobil kar nekaj uglednih demokratov na svojo stran, je Hillary prizadela odločitev Teda Kennedyja, ki je podprl Obamo. Hillary je namreč zaradi svoje podpore Tedu leta 1994 pričakovala podobno gesto z njegove strani, vendar je Ted Kennedy menil, da je Barack Obama boljši kandidat za združitev stranke in celotne države.

Prav zaradi naštetih razlogov je Obama uspel svojo kampanijo nadgraditi v gibanje, ki je zajelo množice, in s tem premagati Hilary, ki je pred začetkom kampanije veljala za favoritko.

Ključno vlogo odigrali tudi mediji

Mediji so v kampaniji za demokratsko nominacijo 2008 odigrali ključno vlogo. In če velja, da so mediji po večini enakomerno naklonjeni eni ali drugi strani, se je tokrat prvič zgodilo, da je večina medijev zavzela pozicijo 'proti' Hillary Clinton in zelo odprto podprla Obamo, kar je le še pripomoglo k njegovi zmagi, saj veliko ljudi v celoti verjame novicam po televiziji.

Slika 12.2: Število superdelegatov na primarnih volitvah 2008 med Obamo in Clintonovo

Zadnji dan predizborov je skupina superdelegatov zagotovila podporo senatorju Baracku Obami, ki je tako zbral potrebno večino 2118 glasov delegatov za demokratsko nominacijo. Do tega dne mu je do zmage manjkalo 41 glasov.

4. marec: Hillary Clinton zmagala na predvolitvah v Ohiju in Texasu, njene prve zmage po desetih zaporednih porazih proti Obami.

8. marec: Obama zmagala v Wyomingu

11. marec: Obama zmagala v Missisippiju.

22. april: Hillary zmagala v Pennsylvaniji.

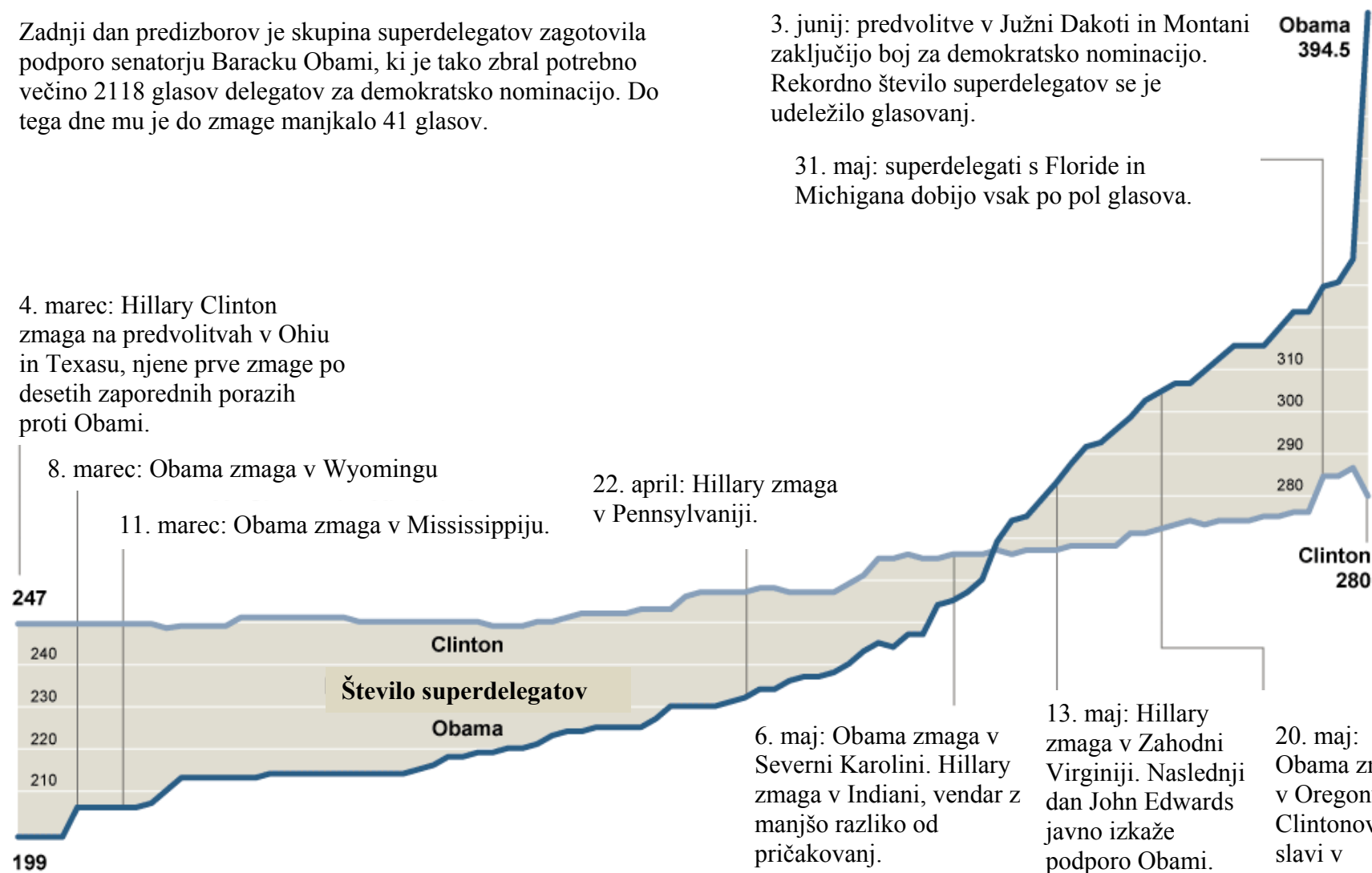
6. maj: Obama zmagala v Severni Karolini. Hillary zmagala v Indiani, vendar z manjšo razliko od pričakovanj.

13. maj: Hillary zmagala v Zahodni Virginiji. Naslednji dan John Edwards javno izkaže podporo Obami.

20. maj: Obama zmagala v Oregonu. Clintonova slavi v Kentuckyju.

3. junij: predvolitve v Južni Dakoti in Montani zaključijo boj za demokratsko nominacijo. Rekordno število superdelegatov se je udeležilo glasovanj.

31. maj: superdelegati s Floride in Michigana dobijo vsak po pol glasova.

Vir: New York Times (2008).

13 ZAKLJUČEK

Po objavi kandidature Hillary Clinton za predsedniške volitve 2008 je bilo očitno, da Amerika je pripravljena na prvo žensko predsednico in vrhovno poveljnico, po njenem neuspehu na predvolitvah pa, da Hillary zaradi svoje preteklosti in stališč, ki jih zastopa kot senatorka in spodrseljajev, ki si jih je privoščila med samo kampanijo, ni primerna kandidatka za to mesto. Pri vsem tem so ključno vlogo odigrali tudi mediji, saj so med 'politično dirko' odkrito podprli njenega protikandidata Obamo, ki je nato slavil na demokratski konvenciji, kasneje pa še na glavnih volitvah ter tako postal prvi temnopolti predsednik.

Tako sem potrdila hipotezo, ki sem jo postavila na začetku diplomske naloge, da Amerika je pripravljena na prvo predsednico, da pa Hillary ni primerna kandidatka. Američani namreč ne gledajo toliko na spol kot na usposobljenost in primernost kandidata za to mesto.

Obenem se je na volitvah 2008 pokazalo tudi, da bo v prihodnje spol kandidata pomembna prednost pri izbiri kandidatov, saj so republikanci kasneje svojemu kandidatu za podpredsednico izbrali senatorko Sarah Palin, do tedaj dokaj neznano v političnih krogih. A vseeno bodo prevladale tudi sposobnosti in lastnosti kandidata.

Vsekakor je napočil čas, da tudi ženska zasede to najpomembnejše mesto ameriške politike, le še prava kandidatka, ki bo zastopala sredinsko politiko, se mora najti. Morda bo že 2012 izvoljena prva predsednica.

14 LITERATURA

- Abramson, Paul R., John H. Aldrich in David W. Rohde. 1995. *Change and continuity in the 1992 elections*. Washington: Congressional Quarterly Inc.
- Blečič, Boštjan. 2003. *Ameriške politične stranke in njihove strategije*. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Briški, Nataša. 2009. *Prek koruznih polj v Iowi do Bele Hiše*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Bowles, Nigel. 1998. *Government and Politics of the United States – 2nd edition*. Hampshire and London: Macmillan press LTD.
- CBS News in The New York Times Poll. 2007. *Hillary Clinton, women voters and the 2008 election, July 9-17, 2007*. Dostopno prek: www.cbsnews.com/htdocs/pdf/071907_women.pdf (5. januar 2008).
- Congressional Quarterly Inc. 1991. *Presidential elections since 1789 – 5th ed.* Washington: Congressional Quarterly Inc.
- Cuthbertson, Debbie. 2008. *Clinton, Obama in Texas showdown*. Dostopno prek: <http://www.theage.com.au/news/us-election/clinton-obama-in-texasshowdown/2008/02/22/1203467342250.html> (9. junij 2010).
- Denton, Robert E. Jr, ur. 1994. *The 1992 Presidential Campaign: a communication perspective*. Westport, London: Praeger Publishers.
- Dolan, Kathleen A. 2004. *Voting for women: how the public evaluates women candidates*. Westview: Boulder, Colorado, USA.
- Ferfila, Bogomil in Polonca Kovač. 2000. *Javne politike in javna ekonomika*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

- Fink-Hafner, Danica in Tomaž Boh. 2002. *Predsedniške Volitve 2002*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Franklin, Will. 2005. *Hillary Clinton's Presidential Hopes*. Dostopno prek: http://www.willisms.com/archives/2005/06/hillary_clinton.html (8. junij 2010).
- Haug, Rod in Martin Harrop. 2004. *Comparative Government and Politics – 6th edition: an introduction*. Hampshire and New York: Polgrave Nacmillan.
- Jones, Charles O. 2007. *The American presidency: a very short introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Jones, Jeffrey M. 2009. *Hillary Clinton now more popular than Barack Obama*. Dostopno prek: <http://www.gallup.com/poll/123665/Hillary-Clinton-More-Popular-Barack-Obama.aspx>
- Kohut, Andrew. 2007. *Are Americans Ready to Elect a Female President?* Dostopno prek: <http://pewresearch.org/pubs/474/female-president> (7. junij 2010).
- Kustec Lipicer, Simona, ur. 2005. *Politološki vidiki volilne kampanje: analiza volilne kampanje za volitve v Evropski parlament 2004*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede
- Leip, David. 2008. *Dave Leip's Atlas of U.S. Presidential Elections*. Dostopno prek: <http://www.uselectionatlas.org/> (8. april 2009).
- Ljiphart, Arend. 1994. *Electoral Systems and Party Systems: a study of twenty-seven democracies 1945-1990*. Oxford: Oxford University Press.
- Massicotte, Louis, Andre Blais in Antoine Yoshinaka 2004. *Establishing the rules of the game : election laws in democracies*. Toronto, Buffalo, London : University of Toronto Press, Inc.

- Miller, Warren E. 1996. *The new American voter*. Cambridge (Mass), London: Harvard University Press.
- Norris, Pippa 2004. *Electoral engineering: voting rules and political behavior*. Cambridge, New York: Cambridge University Press.
- Rasmussen Reports. 2005. *72% Say They're Willing to Vote for Woman President*. Dostopno prek: <http://legacy.rasmussenreports.com/2005/Woman%20President.htm> (7. junij 2010).
- *Republican Party (USA)*. 2006. Dostopno prek: http://www.sourcewatch.org/index.php?title=Republican_Party (20. april 2006).
- Rose, Richard. 2000. *International encyclopedia of elections*. Basingstoke: Macmillan.
- Sabato, Larry, ur. 1989. *Campaigns and elections: a reader in modern American politics*. Glenview (Ill.), Boston, London : Scott, Foresman, cop.
- Saje, Tanja. 2001. *Troedinost brez boga*. Dostopno prek: <http://www.radiostudent.si/projekti/demokacija/teksti/12troedinost.html> (20. april 2006).
- Salam, Reihan. 2008. *Whose Party?* Dostopno prek: <http://thecurrent.theatlantic.com/archives/2008/04/democratic-party.php> (25. april 2009).
- Simon, Roger. 2008. *Should Hillary Clinton have skipped Iowa?* Dostopno prek: <http://www.politico.com/news/stories/0108/7660.html> (5. januar 2008).
- *The Democratic Party - Party History*. 2006. Dostopno prek: <http://www.democrats.org/a/party/history.html> (20. april 2006).

- *The New York Times*. 2008. On Day of Last Primary, Obama's Superdelegate Surge. Dostopno prek: http://www.nytimes.com/interactive/2008/06/03/us/politics/20080603_SUPERS_GRAPHIC.htm (5. januar 2008).
- *The Sunday Times*. 2008. Hillary Clinton wins New Hampshire, defying polls. Dostopno prek: http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/us_and_americas/us_elections/article3157498.ece (25. maj 2010).
- Tocqueville, Alexis de. 1996. *Demokracija v Ameriki 1*. Ljubljana: Krtina.
- *The United States Constitution*. 2010. Dostopno prek: <http://www.usconstitution.net/const.html> (12. april 2010).
- Wikipedija. 2009a. *Electoral College (United States)*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Electoral_College (17. april 2009).
 --- 2009b. *Campaign Advertising*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Campaign_advertising (26. julij 2009).
 --- 2009c. *Hillary Rodham Clinton*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Hillary_Rodham_Clinton (28. oktober 2009).
 --- 2010. *United States presidential election 2008*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_presidential_election,_2008 (9. junij 2010).
- Zsoldos, Les, Sean Curtis in Jan Castagnaro, 2008. *US elections 2008: How Hillary Clinton lost her lead*. Dostopno prek: <http://www.helium.com/items/883451-us-elections-2008-how-hillary-clinton-lost-her-lead> (5. januar 2008).